70 éves az
ÚJ ÉLET
Ára: 200 FORINT
70. évf. 9. szám 2015. május 15.
Ijjár 26. 5775.
A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

חג שבועות שמח!
Kellemes ünnepeket kívánunk!

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége tisztújító közgyűlésének eredménye

Elnök: Heisler András
Ügyvezető igazgató: dr. Kunos Péter
Alelnök: Kiss Henriett
Vezetőség: Ács Tamás, Csillag Barnabás, Horovitz Tamás, Somlai Paskesz Tamás, Tordai Péter, Winkler Miksa, dr. Grósz Andor, dr. Kardi Judit, dr. Lednitzky András

Heisler András

Zsinagógaavatás Debrecenben

Vélhetően az egész világon kivételesen nagy ünnep, fontos esemény egy zsinagóga felavatása. Tisztelet azoknak, akik nem hagyták sorsára a debreceni, Pásti utcai ortodox zsinagógát, ezt a különleges adottságú épületet, melyben egykoron a zsúfolásig megtelt padsorokban imádkozott, ünnepelve és mindig emlékezve, a brisz, a névadás utáni időtől a bár micva-bát micva avatáson át, esküvők során a város zsidó lakossága.

A szertartásra a világ számos részéből érkeztek (több mint kétszázan) vendégek: repülővel, vonaton, autóval, valamint a DZSH által biztosított autóbusszal a fővárosiak egy része.

Az imaházból az elnök, *Horovitz Tamás* hozta ki a tóratekercset, melyet *Aser Ehrenfeld* főrabbinak átadva, hagyományosan tálit alatt, kísérettel vonultak be a zsinagógába, ahol az amerikai születésű *Yechezkel Klang* kántor hangja töltötte be a teret.

A tóra elhelyezését követően a házigazda vallási vezető, Aser Ehrenfeld a 30-as zsoltárt recitálta – akárcsak elődje az 1894-ben épült zsinagóga akkori felavatásán.

Pető Zsolt, a nap moderátora köszöntötte a jelenlévőket, köztük a Miniszterelnökség helyettes államtitkárát, országgyűlési képviselőket, a társegyházak képviseletében megjelenteket, a cívisváros vezető tisztségviselőit, magas rangú katonatiszteket, rabbikat.

Továbbá *Heisler András* Mazsihisz-elnököt, *Tordai Péter* alelnököt, *Deblinger Eduárdot,* az ortodox hitközség első emberét, budapesti, vidéki és határon túli hitközségek elnökeit, elöljáróit, a Debreceni Egyetem rektorhelyettesét, a Mazsök elnökét, a város kulturális (zenei-színházi) életének kiválóságait, elismert képzőművészeket. Távolmaradás okán írodott köszöntőlevelek hangzottak el, *Grósz Zsuzsanna* elnökhelyettes hitközségük egyik Egyesült Államokban élő családjáról, Lefkovitsékról beszélt, fotójuk kivetítőn volt látható.

Ezután *Heller Zsolt* esszéista, folkesztéta saját, Levél Apámhoz című művét olvasta fel. Ebből kis részlet:

emlékszel?
akkor kezdték felújítani, amikor kiderült, hogy beteg vagy.
minden egyes alkalommal a kezelések vagy a vizsgálatok után, ha mentünk haza,
erre kellett jöjjünk.

megálltunk az utcában, és az autóból figyeltük,
mit csinálnak a munkások.
nem értettem, miért olyan fontos neked, ha csak egy pillanatra is, de itt lehess,
lásd az utcák fényeit, halld azt a tompa morajlást
ami a piac utca felől minden alkalommal megérint,
érezni az ódon házakból párolgó dohos illatot,
melyek a régmúlt indián füstjelei.

szép lesz ez, fiam. szépnek kell lennie.
már nagyon kopott volt – mondtad,

kopott, mint a zsidóságunk
(poros, vakolata hullott zsidóság),
elvesztve a falak korábbi színeit, megfakultan hivalkodott a jelennel.
a falakon a csupasz tégla kilátszott,
mint testből kibontott szív.

szeretted ezt a helyet, a hangulatot, ami elvitt messzire, a dédszüleink világába.

ez volt a te egyik világod,
és ez lett az én egyik világom is.

Rabbi unoka a rabbi nagyapáról

A szónok *Deutsch Péter,* a Dózsa György úti körzet rabbija volt, szavaiból idézünk: Megrendülve és hálatelt szívvel állok itt, ebben a zsinagógában, ahol az én drága apai nagypapám, Háráv Slajme Zalmen Deutsch teljesített szent szolgálatot. A templom utolsó ortodox rabbijaként 1962–85 között, 23 éven át vezette a debreceni ortodoxiát. Aki ismerte Őt, tudja, hogy fő küldetése az volt, hogy közelebb hozzon minden zsidót a valláshoz és egymáshoz. Majd a rabbi elmondta: Ahogy körülnézek, vannak köztetek, akiket ő esketett itt, a zsinagóga udvarán. Volt olyan, hogy egy szép nyári vasárnapon több chupá vökidusint, zsidó esküvőt tartott. Ő indította el az ifjú párokat a boldogság útján.

Világi vezetők köszöntőiből

Következett az úgynevezett hivatalos modul. Elsőként Papp László, Debrecen polgármestere lépett a mikrofonhoz. Köszöntőbeszédéből olvashatnak részleteket. Az itt élő zsidó közösség a legszebb példája annak, hogy az ország egyik legtöbbet szenvedett közössége, amely egyben a legnagyobb vidéki zsidó közösségként ma ezer, egykor 12 ezer tagot számlált, hogyan tudja megőrizni hitét, identitását, városához való kötődését, szeretetét és jövőbe vetett hitét mindannak ellenére, ami 70 évvel ezelőtt, a holokauszt borzalmai során történt. A Debreceni Zsidó Hitközség Horovitz Tamás elnök úr irányítása mellett az elmúlt években végzett munkájával példát mutat a hazai zsidóságnak, és egyben példát mutat az országnak. Majd szólt arról is, hogy talán Európában egyedülállónak tekinthető, hogy a város mindkét zsinagógáját sikerült egyidejűleg felújítani, az imaházzal, a Bét Hámidrással együtt, mely szinte egyet jelent a város zsidónegyedének átfogó újjáépítésével. Zárógondolatai: szolgálja ez a zsinagóga a fejlődő debreceni és magyar zsidóság ügyét úgy, hogy minden zsidó honfitársunk érezhesse, itt érdemes élni, dolgozni, alkotni, és soha senki félelmet, indulatot, gyűlöletet ne tudjon szítani közöttünk!

Kósa Lajos, a város több cikluson át volt polgármestere, jelenleg országgyűlési képviselő egyebek mellett arról is beszélt, miért is büszke debreceni. Elmondta, mennyire sikeres a cí-

(Folytatás a 3. oldalon)

9 770133 350099 15009

VALLÁSI ROVAT

Sávuot és tóratanulás – minden szó számít

Sávuot a Tóra-adás ünnepe. Örömteli nap, melyen a Szinájhegyi kinyilatkoztatás emlékét elevenítjük fel. Az Egyiptomból kivonuló zsidó nép léte új értelmet kapott, amikor Mózes lehozta a két kőtáblát a hegyről. Híres a zsidóság megszámlálhatatlan törvényéről, a 613 tórai parancsolatról és millió apró részletéről, amelyeket nyomokban már a két kőtábla is tartalmaz. Hitünk szerint ugyanis az írott Tóra mellett Mózes szóbeli tanítást is kapott, melyet a pusztában vándorló népnek el kellett sajátítania, hogy nemzedékről nemzedékre továbbadhassák. Ott született meg az az élénk vita útján történő, speciálisan zsidó tanulási forma, ami mind a mai napig a mi „unikumunk", népünk egyedi különlegessége.

A kérdés az, hogy pontosan mi is az, amit ekkor kaptunk meg? Mit kellene éreznünk, minek kellene örülnünk sávuotkor? Úgy is feltehetjük ezt a kérdést, hogy mi a különleges a mi Tóránkban, a mi törvényeinkben? Hiszen törvényei éppenséggel más népeknek is vannak. És való igaz, hogy a Tóra egy mély tudomány, de a 21. században rengeteg mély tudományba nyílik belátásunk – miért örülünk éppen a sajátunknak (azon kívül, hogy természetesen mindig jobban örülünk annak, ami a sajátunk)?

Kezdjük egy felületesnek látszó észrevétellel, melyet egy világi tudománnyal is szakszerűen foglalkozó rabbitól hallottam. Összehasonlította azt a szubjektív érzést, ahogyan ő érez világi tudósok, illetve tóratudósok társaságában, szabadidős szituációban, például egy közös ebéd, szünet során. A világi tudósok mindenféléről beszélnek, tudományról is, politikáról is, a pénzügyek alakulásáról, családi ügyekről. Ezek a beszélgetések gyakran elhúzódnak, ilyenkor nemigen érezni az idő súlyát, fontosságát. (Én magam nagyon elfoglalt professzor hírében álló embertől is hallottam 2-3 perces, mellékes témájú monologizálást.) Ezzel szemben a Tórát tanulók amellett, hogy természetesen nyitottak a világ dolgaira és az egymással történt személyes ügyekre, jóval időtudatosabbak. Másképpen állnak hozzá a saját tudományukhoz: izgatottan várják társuktól, milyen választ tud adni tórai kérdésükre! Felesleges társalgásról szó sem lehet, hiszen „a nap rövid, a munka sok" (Ávot 2:20), a Tóra könyvtára pedig végeláthatatlan, „a tengernél is szélesebb" (Jób 11:9). Ezek az emberek el vannak kötelezve, hogy ennek a kincstárnak minden egyes gyémántját a lehető legnagyobb mértékben kiaknázzák. Valószínűleg mindkét félnek igaza van: a tóratanulók érzik, hogy az ő tudományuk különleges, értékes, szomjaznak rá, ezért sajnálnak minden percet, míg a világi tudományok művelői esetében ez az érzés sokkal ritkábban található meg. Akinél mégis, azt gyakran különleges csodabogárnak tekintik.

Ha meg kellene ragadni azt a jellegzetességet ebben a különleges tanulási formában, ami megkülönbözteti minden más tudománytól, az talán ez az értékelés, hogy mennyire tekintjük értékesnek a Tóra bölcsességét. Nálunk a szavaknak súlya van, minden egyes szónak. Ebből következik, hogy komoly energiákat vagyunk hajlandóak áldozni e bölcsesség minden cseppjének megszerzéséért. A tóratanulásban is az újdonságot keressük, akárcsak sokszor (elnézést a hasonlatért) a hírekben, az interneten vagy a Facebookon, csak a mögöttes filozófia egészen más. Így hangzik: fektess be sok energiát, hogy nagy értéket vehess ki! Az előbb felsorolt forrásokban az információ azonnal hozzáférhető. A tóratanulásban ezzel szemben a siker és az örömforrás attól függ, hogy mi magunk mennyire próbáltunk igyekezni megérteni a Tóra számunkra nyújtott üzenetét. „Akik könnyekkel vetnek, vígan fognak aratni" (Zsoltárok 126:5). Sokszor ezt jelenti a tóratanulás élménye: egyetlen apró, izgalmas ponton való elidőzés, hosszas vitatkozás a tanulótársakkal, önálló élmények és gondolatok bevonása – mindez azt eredményezi, hogy megerősödik bennünk egy kérdés. És mivel az előttünk élt évszázados hagyomány ugyanezeken a kérdéseken, ugyanezzel az elkötelezettséggel gondolkodott, jó esélyünk van arra, hogy a régi könyveket kinyitva, hirtelenjében egy tudós társaságban találjuk magunkat, melynek szavait – legnagyobb meglepetésünkre – értjük, hiszen mi is pontosan ezeken a kérdéseken törtük a fejünket.

Éppen ezért azt gondolom, hogy korunkban a tóratanulás kapuja nem csak a jesivát végzett, gyermekkoruk óta vallásos neveltetésű emberek előtt van nyitva. Mindenki, aki szereti a mély gondolatokat, és igénye van arra, hogy igazi, értékes bölcsességet szerezzen, megtalálhatja az útját népünk öröksége, különleges kincse irányába. A kulcs gyakran egyetlen kérdés, egyetlen téma, ami motiválja az embert, akár a Tóra szövegében, akár a való életben. A válasz felé vezető út pedig lehet akár egy-egy vallásos ismerős, rabbi, szervezet, könyvek, vagy akár az internet tudástára is.

Szántó-Várnagy Binjomin Zeév

A *Budapesti Zsidó Hitközség*

tisztelettel meghívja Önt
a 2015. május 28-án (csütörtökön) 16.00 órakor
(5775. sziván 10.)
a Budapest VII., Síp u. 12. sz. alatti
Díszteremben tartandó

közgyűlésére.

Napirend:

1. **Időközi választás az üres számvevő és számvizsgáló, valamint választási bizottsági helyekre**
2. **BZSH-küldött delegálása a Mazsihisz közgyűlésébe**
3. **2014. évi zárszámadás (vita és határozathozatal)**
4. **2015. évi költségvetés (vita és határozathozatal)**
5. **BZSH Kollégium jogállásának rendezése**
6. **Egyebek**

Hittestvéri üdvözlettel:

Ács Tamás — **elnök**
dr. Kunos Péter — **ügyvezető igazgató**

הַבִּיטוּ וּרְאוּ אִם־יֵשׁ מַכְאוֹב כְּמַכְאֹבִי אֲשֶׁר עוֹלַל לִי

Sziván hónap 20. napja a soában meggyilkolt mártírok emléknapja. Mindazokért szól a fohász, akiknek nem tudjuk a halálozási dátumát.

Az idén sziván 20. június 7-re esik.

Emlékezzünk együtt, mondjunk közösen imát azokért, akiknek sírjuk sincs. Jöjjön el aznap 17 órakor a Dohány utcai zsinagóga melletti sírkertbe, hogy a gettó áldozataink sírjánál szóljon a fohász elpusztított testvéreinkért!

Emlékbeszédet mond
dr. Frölich Róbert főrabbi
Közreműködik:
Rudas Dániel kántor és Gerendás Péter

בס"ד

Szeretettel meghívjuk
a Dohány utcai körzet Kulturális Páholyának
következő összejövetelére.

Műsor:

A budapesti zsidónegyed – Fáy Béla filmje,
majd beszélgetés az alkotóval

Író-olvasó találkozó **Nyáry Krisztián**nal,
a Magvető Kiadó igazgatójával

A belépés díjtalan!
Várjuk Önt 2015. május 17-én 15 órakor
a Goldmark Teremben!

Olvasói levél

Kétséges a vétség

Kedves Megyeri András!

Tudtommal személyesen ugyan nem ismerjük még egymást, mégis nagy örömmel olvastam válaszlevelét, melyben reagált a gondolataimra.

Igazán sajnálom, hogy az írásom ilyen reakciót váltott ki Önből! Picit elbeszélünk (elírunk) egymás mellett, amit szeretnék is tisztázni, mielőtt az olvasók úgy éreznék, belecsöppentek egy szócsatába vagy két vallásirányzat háborújába. Megjegyzem, építő jellegűnek és pozitívnak tartom, ha a hitközségi választások nemcsak a leendő vezetők vitáját generálják, hanem a plebszét is!

Érdekes András felfogása sok dologban, azonban azt próbáltam már a korábbi írásomban is tisztázni, hogy sem a Mazsihisznek, sem a MAOIH-nak nem vagyok a fogadott prókátora, bértollnoka, és ha megkérnének, akkor sem vállalnám ezt a feladatot! Amit gondolok, mondok vagy leírok, azt csak és kizárólag azért teszem, mert születésem óta tagja vagyok ennek a közösségnek – ami ugyan nem kiváltság, de nem is szégyen –, és kötelességemnek tartom, hogy amikor külső vagy belső támadás ér minket, akkor András Kohelet Rábá-magyarázatát szem előtt tartva, én is kiálljak azért a közösségért, mely közösség állandó tűz alatt van tartva, ha szerencsére még nem az üldözött kategóriájába tartozik is.

Bár nem vártam semmiféle választ, mégis bátor dolognak tartom, hogy legalább András reagált a cikkre. Azt pedig külön üdvösnek vélem, hogy az Új Élet partner a vélemények ilyetén ütköztetésében. András válaszában azt írja, hogy divattá vált a Chábád, az EMIH szidalmazása. Szerintem egyáltalán nem erről van szó! Arról van szó, hogy nyílt egyházi fórumokon, médiákban (Új Élet, Mazsihisz és BZSH honlapja, Breuer rádióműsora stb.) soha, egyetlen alkalommal nem hallottam, nem láttam olyan jellegű offenzív véleményt, mely a MAOIH ama bizonyos éves közgyűlésével kapcsolatban látott napvilágot az EMIH hivatalos honlapján. Ez az írás inicializálta részemről a vélemény megírását. A korábbi írásomban szereplő pontok pedig csak utána kerültek felsorolásra.

Engedtessék meg nekem, hogy kihasználva ezt a remek lehetőséget, reflektáljak András pontjaira is.

Andrásnak abban maximálisan igaza van, hogy a chászidizmus nagyon komoly hazai múlttal rendelkezik. Ahogy azt írtam, felmenőim egyik része is idetartozott, ameddig „idegenrendészeti eljárás" keretében nem küldték a közel 30 nagyszöllősi hozzátartozómat a halálba honfitársaink aktív segédletével.

A 26 gyertya a tortán nem kevés. A Chábád 26 éve hazánkban is sok újdonságot hozott. Nem állítom, hogy nem voltak pozitívumok, mint például új imakönyvek kiadása, bizonyos közösségi programok szervezése – itt jegyzem meg, nekem személy szerint az utcán zajló chanukkai ünnepségek nem passzolnak az ízlésemhez, de ez csak az én egyéni véleményem! Azt azonban nem tudom szó nélkül hagyni, hogy a Chábád első zsinagógája, a Sasz Chevra (Vasvári) igen érdekes módon került a szervezet birtokába, de ami annál is jobban zavart annak idején, hogy az évtizedekig ott imádkozó, ott tevékenykedő közösség tagjait, a volt kántort száműzte az ide újonnan érkező chábád rebbe.

Azt hiszem, az is egy félreértés, hogy a Mazsihisz vagy a MAOIH magyarabb zsidó egyház lenne, mint az EMIH. Az csak puszta tény, semmi más, hogy a 26 éve itt tevékenykedő Chábádnál mind a Mazsihisz, mind a MAOIH gyökerei mélyebbre nyúlnak és inkább ehhez az országhoz kötődnek. Azt pedig csak a poén kedvéért bátorkodom megjegyezni, hogy a veterán autóknak is el kell érniük a 30 évet ahhoz, hogy muzeális értékké válhassanak. A viccet félretéve: nem hiszem, hogy nálam van a bölcsek köve, és nem tartom magam chószednek sem, de úgy érzem, ha valaki új lakóként egy meglévő közösségbe kerül, az megpróbál a már ott élőkhöz alkalmazkodni, és nem fordítva.

Kedves András! Szomorúnak tartom, hogy a Chábád és a MAOIH kapcsolatát versenynek tekinti. Mennyivel jobban hangzana, ha egymást erősen támogató irányzatokról beszélnénk, ahol az egyik vallásos zsidó szervezet segíti, támogatja (nem csak anyagilag!) a másikat. Nem versenytársai, nem ellenfelei egymásnak a vallásos zsidók, legalábbis nem kellene, hogy azok legyenek!

A tfilin témával kapcsolatban, mint másban is, van igazsága, azonban ez a fajta performansz tudomásom szerint más, igen vallásos körökben komoly ellenállást vált ki, és ismert, nagy tudású rabbik is határozottan ellenzik, tiltják!

Véleményemben nem neveztem nevén egyik hazai pártot sem, de gondolom, nem véletlen, hogy András saját magától stigmatizálta válaszában az EMIH-et ilyen formában. Természetesen, mint minden kisebbségben élő vallási közösségnek, alkalmazkodnia kell a többséghez és annak kormányához, viszont vannak pillanatok, amikor az ember csendes távolmaradással különül el olyan vezetőktől, akik egyik pillanatban barátságukról próbálják meggyőzni a hazai zsidóságot, máskor pedig csendben kötelezővé teszik a közoktatásban egyes köztudottan náci szerzők kötelező tankönyvi ismeretét. Nem beszélve a 2006-os zavargások zsidóellenes utcai kánonjának egyenes adásban történő közvetítéséről, melyet az a tévécsatorna „támogatott" , amely az elmúlt időszakig a jelenleg regnáló rendszer egyik fő médiája volt.

Kedves András! A gondolataival talán még tud az én véleményemen puhítani, de van egy közös ügyünk, amiben nem tudok engedni. Ez Szegedi Csanád ügye. Ugye Ön sem hiszi el, hogy Szegedi „önhibáján kívül" lett az egyik legvéresebb neonyilasa annak a pártnak, amelynek a politikáját mindnyájan ismerjük. Ugye András sem hiszi el, hogy Szegedi csak azt követően ismerte fel zsidóságát, amikor párttársa megzsarolta a származásával. Ez több mint röhej!!! Megtérése csak és kizárólag rá tartozik, viszont az is tény, hogy a Chábád PR-kampányban próbálta őt hozni-vinni (pl. kanadai út), ahol mint megtért egykori fekete báránykát lehetett őt mutogatni.

A magyarországi zsidóságnak igen nagy csapás az, hogy az elmúlt évtizedekben (akárcsak az országnak!) nem sikerült olyan módon újjászületnie, ahogyan az a vallás, a közösség és az elfogadottság szempontjából jó lett volna. Nagyon fájó az is, hogy évek óta politikai bajkeverők, szerencselovagok osztják meg közösségünket, elfeledkezve a túlélőinkről, az idősekről, a betegekről, rólunk és a jövő generációjáról! Azt azonban nem hiszem, hogy a megoldás csak és kizárólag a Chábád nyújtotta út lenne! Sokkal inkább hiszek abban, hogy összefogással, a közösség együttes erejével lehet úgy változtatni a helyzeten, hogy jelentősen javuljon a zsidóság hazai közérzete és megítélése.

Izsák Gábor
(Moshe Meir benYehosua Aron)

Zsinagógaavatás Debrecenben

(folytatás az 1. oldalról)

visváros zsidó közössége, s régen is, ma is fontos szerepük volt és van a város életében. A képviselő a felújított zsinagógákon kívül megemlítette a Simonffy utcai iskolát, szólt az adományozó zsidó családokról – hozzátéve, milyen sokkal járultak hozzá az ország, ezen belül a város kulturális és tudományos sikereihez.

Kósa Lajos beszélt a vészkorszak zsidómentőiről is (2001-ben Jad Vasem-kitüntetések kerültek átadásra), arról, hogy például több száz zsidónak juttattak illegálisan keresztlevelet, ők ennek köszönhetően menekültek meg. Emléktábla áll a munkaügyi bíróság falán: akik ezeket az akciókat megszervezték, a nyilas terror áldozataivá váltak.

A szónok elmondta: a mádi zsinagóga meglátogatása kapcsán is büszkén hallgatta és nyugtázta a létesítmény bemutatásakor, mit mindent tett a DZSH elnöke a helyreállítás és az üzemeltetés érdekében.

Kósa Lajos a Zsidó hagyományok a mindennapokban téma kapcsán a kóser ellátásról beszélt, lehetőségekről, együttgondolkodásról. Nyugtázva az elmondottakat, a képviselő hangsúlyozta: ilyen és hasonló nagy és kis dolgok teszik olyanná, azzá a zsidó közösséget, ami! Ezután kijelentette: súlyos ismerethiányra vall, ha valaki úgy próbálja Debrecen történelmét-történetét tárgyalni, hogy nem teszi hozzá azokat a valós tényeket, melyek számunkra olyan nagy büszkeséget jelentenek.

Majd egy könyv kapcsán az 1848/49-es szabadságharcban való zsidó részvételről szólva elmondta, jó volt debreceni zsidók nevét is olvasni. Ezt követően kifejtette: A Pásti utcai zsinagóga szép és mértéktartó épület, megérdemli a gondoskodást. Közösen terveztük és tervezzük azt is, hogy nemcsak a holokauszt-emlékmű felavatására kerül majd sor, hanem az egész „aranytömb" rehabilitációjára is, célunk, hogy minden a régi fényében ragyogjon. Kósa Lajos azt is hozzátette: az ortodox zsinagóga ablakán kitekintve az összképet rontó vízművi kerékpártároló lebontása is meg fog történni, és megbeszélések folynak annak érdekében is, hogy egy valóban szép zsidó vallási és kulturális központ jöhessen létre.

Az országgyűlési képviselő gondolatai után Szalay-Bobrovniczky Vince helyettes államtitkár következett, aki egyebek mellett hangsúlyozta: Közös törekvésünk az, hogy a lehető legtöbb zsinagógát, zsidótemetőt és más, felbecsülhetetlenül értékes örökséget mentsünk meg az utókor számára. A mai ünnep is ennek a törekvésnek szép példája és eredménye. Majd elmondta: 2015-ben Magyarország látja el a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) soros elnöki tisztét. A magyar elnökség évében az IHRA két közgyűlést tart, az egyiket Budapesten, a másikat Debrecenben. Hajdú-Bihar megye székhelyét azért választották, hogy minél inkább láthatóvá váljon, vidéken is fejlődnek a zsidó közösségek, és bevonhassák a munkába az erdélyi zsidóságot, illetve a következő soros elnök Romániát. Azért is döntöttünk Debrecen mellett, mert – amint az korábban elhangzott – itt él a legjelentősebb vidéki magyar zsidó közösség.

Szabó György Mazsök-elnök gondolataiból: Mind a debreceni, mind az egész magyar zsidóságnak azt kívánom, hogy használjuk ki a szabadságot. Használjuk ki, hogy mind a debreceni, mind a magyar zsidóság olyan szabadságban éljen, ahogy azt a népet Egyiptomból kivezető Mózes, és ahogy azóta minden zsidó vezető szerette volna. Zárómondatként elhangzott: Remélem, a debreceni zsidóság továbbra is a magyar zsidóság zászlóshajójaként fogja az elkövetkező évtizedekben, évszázadokban képviselni a magyarországi zsidóságot.

Ezután Heisler András Mazsihisz-elnök lépett a mikrofonhoz, és sok egyéb mellett ezt mondta: A debreceni zsidó közösségnek mára olyan infrastruktúra áll rendelkezésére, ami bázisa lehet a tradicionális dallamok, az ősi imák felhangzásának – s mindnyájan tudjuk, e munka oroszlánrészét elnökötök, Horovitz Tamás végezte. Megérdemel egy nagy tapsot! Bázisa lehet, hogy a környék szórványainak zsidó lakosai szellemi otthont találjanak, hogy a határon túli testvérhitközségek képviselői benne otthonra leljenek, hogy azokat a magyarországi zsidó vallási tradíciókat, melyeket hetven esztendővel ezelőtt a történelem szinte teljes egészében szétzúzott, újra lehessen építeni. A továbbiakban hangsúlyozta azt is: A Pásti utcai zsinagóga megújult, a debreceni zsidó közösség pedig él! Debreceni zsidó testvéreim! Gratulálok Nektek eredményeitekhez. Kívánom, hogy a Pásti utcai zsinagóga felújítását követően váljék ez az épület a cívisváros és egész Magyarország dicsőségére.

Horovitz Tamás

A kivetítőn képi anyag, múlt és jelen, vagyis „Ilyen volt, ilyen lett" a Pásti utcai zsinagóga, majd ezt követően a DZSH elnöke, Horovitz Tamás előadása következett. Ebből idézünk: Megelevenedik előttünk a zsinagógában utoljára szolgálatot teljesítő rabbink, vallási vezetőnk, metszőnk, az áldott emlékű Deutsch Sándor, Deutsch bácsi alakja, aki mély alázatossággal, elkötelezettséggel, megkapó egyéniségével mindig jó gondolatokat közvetített a közösség felé. Emlékezünk a régi ortodox zsidó élet hagyományaira, mikor apáink, nagyapáink abban az időben a mikvében kezdték mindennapjaikat, majd sákrittal, a reggeli imádkozással folytatták, s napi munkájuk után a délutáni és esti imával fejezték be. A későbbiekben az elnök így folytatta: Milyen kérdésre is ad választ ez a mai megnyitó? Mit üzen ez nekünk? Választ ad arra, hogy van jövőnk, hogy múltunk tradícióira támaszkodva megalapozhatjuk a jövőt. Szeretnénk példát mutatni abban, hogy minden közösségben kell, hogy legyen fejlődés. Mindenre meg kell találnunk a megoldásokat. Vannak problémáink, vannak feladataink a jövőt illetően, de együtt gondolkodva, együttműködve mindennek megtaláljuk a kulcsát.

Azonban akkor, amikor egy ilyen ünnepi eseményen veszünk részt, akkor sem hagyhatjuk, hogy az öröm fátyla elfedje napjaink problémáit. Az utóbbi időben zajló gyalázkodó, antiszemita megnyilvánulások beárnyékolják boldogságunkat. És ettől nem fordíthatjuk el a fejünket úgy, mintha ezek nem is lennének!

A mi kötelességünk felemelni a hangunkat mindezek ellen. Küzdenünk kell, és tennünk kell minden szélsőséges megnyilvánulás ellen. Egyértelműen ki kell mondanunk, hogy nem engedünk teret az ilyen és ehhez hasonló eszméknek Magyarországon. Ki kell állnunk – az eddigieknél bátrabban és határozottabban – tradícióink, múltunk, hagyományaink védelmében, s csak akkor lehetünk biztosak benne, hogy jelenünk és jövőnk megalapozott és szilárd. És építenünk kell, a közösségünket, az országunkat, együtt, közösen. Legyen ez a zsinagógaátadás szimbóluma annak, hogy Magyarországon, hazánkban van jövője a zsidó közösségeknek, és törekvéseink, fejlődésünk soha nem állhat meg.

Díjazottak

A továbbiakban díjakat adtak át László Ákos grafikusművész alkotásaiból olyan személyeknek, akik sokat tettek a Debreceni Zsidó Hitközségért, hozzájárultak ehhez a projekthez. Elismerésben részesült: Szalay-Bobrovniczky Vince, a Miniszterelnökség helyettes államtitkára, Papp László, Debrecen polgármestere, Kósa Lajos országgyűlési képviselő, Szabó György, a Mazsök elnöke, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Mező Ferenc, az Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség ügyvezetője, Virányi Zsolt, a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatalának főtanácsosa, Nagy László építész, tervező, a Megalit Kft. ügyvezetője, Barna Gábor kivitelező, a Mester Építő Kft. ügyvezetője, Csóra Aurél műszaki ellenőr, Román Judit ügyvéd, Breuer Péter, a Bné Brit elnöke, Gál Juli, az Új Élet újságírója, Deutsch Péter, a Dózsa-körzet rabbija, Davidovics László, a Hegedűs-zsinagóga rabbihelyettese, Heller József elöljáró (posztumusz díját fia, Heller Zsolt vette át), Grósz Zsuzsanna és Feuermann László, a DZSH elnökhelyettesei, Weisz Györgyné, szintén a DZSH elöljárója (díját később veszi át), Dickmann Sándor és Fehér Tamás elöljárók, valamint Réti Béla, aki a DZSH vallási életének sok évtizede mozgatórugója.

Horovitz Tamás elnöknek az elismerést Grósz Zsuzsanna és Heller Zsolt adta át.

A DZSH elnökének zárómondataiból: Itt töltöttem gyermek- és ifjúkorom nagy részét, ebben az épületben, amely megújulva került átadásra a zsidó közösségnek s a város minden polgárának. A megvalósulás EU-s projektek révén és a városvezetéssel együttműködve jöhetett létre. Majd Horovitz hangsúlyozta, mennyire jó a zsidó közösség kapcsolata a társegyházakkal is.

Felhangzott a 126. zsoltár, majd két kortárs költő, Szénási Miklós és Áfra János olvasott fel verseiből.

A minden igényt kielégítő ebéd után a zsinagóga emeletén és a hajdan volt mikve kis udvari épületében kortárs debreceni alkotók, képzőművészek kiállítását lehetett megtekinteni. Zene következett, fülnek, léleknek élményt jelentett a Sabbathsong Klezmer Band játéka, melyhez egy dal erejéig Yechezkel Klang kántor is csatlakozott.

Elbúcsúztunk egymástól, megköszönve a házigazdáknak a színvonalas programot és a vendéglátást, majd a budapesti zsinagógakörzetekből érkezettek és néhány debreceni a temetőben tett kegyeleti látogatást és mondott kádist.

G. J.

Megemlékezés Lágymányoson

A holokauszt emléknapján idén is megemlékezést tartottak a Bocskai úton, az 1936-ban felavatott egykori lágymányosi zsinagógában elhelyezett emléktáblánál. A hívők mellett az ünnepségen megjelent *Hoffmann Sándor* polgármester, *Gyorgyevics Miklós* egyházügyi tanácsnok, *Vida Zsolt* és *Simon Péterné* egyházi tanácsadók, valamint *Csapody Miklós,* a kerület volt országgyűlési képviselője. A megemlékezésen részt vett *Koncz Gábor,* a jelenleg TIT-stúdióként működő épület igazgatója is, aki segítséget nyújtott a program méltó megszervezéséhez.

Kovács Gábor beszélt az egykori közösség életéről, és annak a felszabadulás után megfogyatkozott létszámban történt újjászületéséről. Megemlékezett a gondnoki feladatot ellátó Badin házaspárról, akik 1944-ben segítették a templom kegytárgyainak megmentését. *Halmos Gábor,* a Károli Gáspár téri körzet volt elnöke a tragikus múlt árnyai visszatérésének veszélyére figyelmeztetett, és éberségre intett. Az ünnepség vallási részét *Radvánszki Péter* rabbi tartotta. A megemlékezés kádissal zárult. A program befejezése után a polgármesterrel és a TIT stúdió igazgatójával folytatott beszélgetésen felmerült a lehetősége annak, hogy a zsinagóga átadásának 80. évfordulójáról 2016-ban a kerület és a körzet kiállítással vagy más rendezvénnyel emlékezzen meg.

K. G.

Önkéntesek sokasága a gyöngyösi temetőben

Szépség és kegyetlenség nyomai mindenütt a gyöngyösi régi zsidótemetőben. Szépségé, mert tavasz van, zöldbe meg virágba borul a sírokat körülvevő bokros táj, és kegyetlenségé, mert valamikor március végén a vandalizmus győzött a béke, az Élet Házának nyugalma fölött.

Gyöngyösnek ez a temetője még kétszáz éves sincsen, a világhálón részletesen olvasható a története. Ebben azonban még nem szerepelhetett az idén tavaszi dúlás.

Az internetes légi felvételeken látható, hogy a központi tisztás és a mártírok emlékműve körüli részeken kívül csupán két szélesebb út és a mellette elhelyezkedő síremlékek és kripták közelíthetők meg, míg a teljes terület körülbelül háromnegyede fás, bokros. De még a felszabadított területeken is cserjék, kisebb-nagyobb, vadon termő fák bontják meg a kripták márványból, gránitból, műkőből vagy éppen betonból öntött elemeit.

Heisler András

Az orgonabokrok mögött észrevehető, hogy a nyolc-tíz éves, nagyon sűrűn nőtt, nyurga fiatal fák közötti hatalmas területen tömegével rejtőznek a héber feliratos, elmohásodott, sokszor eldőlt, hagyományos sírkövek.

A Joint Magyarország/MAZS Alapítvány önkénteseket toborzott a vandálok sújtotta temető rendbetételéhez. *Drelyó Ágnes,* aki az egészet kézben tartotta, most először szervezett ilyen jellegű közösségi tevékenységet, de szándékai szerint Gyöngyös csak az első fecske – amelyet követhet a többi. A kétnaposra tervezett munka során bőségesen termett ugyan „orcánk verítéke", de valójában nem volt teher...

Pénteken budapestiek és gyöngyösiek harminc-egynéhányan kaptak kapát, csákányt, metszőollót, mert a temetőt jócskán visszafoglalta a természet. Ebben a csapatban jórészt közép- és ezüstkorúak fogták meg a szerszámokat. Munka jutott mindenkinek (még a tudósítónak is). A micvát meghirdették a budapesti zsidó ifjúság körében is, de a Scheiber-gimnáziumból és a Lauder Javnéból a két nap alatt csak néhányan jöttek, viszont a gyöngyösi fiatalok közül már jóval többen. A jelenlévők száma vasárnapra hatvanra duzzadt.

A kerítésen kívül (és helyenként belül) a bokrok nagyon sok szemetet takartak. Láthatóvá vált: a kerítés egyes ledőlt részei szabad bejárást engednek. Ha nem is jönnek lakni a bokrok alá, de a civilizáció mocskos nyomait ott hagyják. Elképesztő mennyiségű komposztálható növényi hulladékot terem a temető földje. Legtöbb a romantikusnak gondolt, valójában a köveket szétmorzsoló borostyán, a szívós és legyőzhetetlenül terjeszkedő puszpáng (buxus), az újabb idetelepülő növények számára talajt gyűjtő moha. Mindenhol orgonabokrok, hársak és vadgesztenyefák. És ez még csak a felszín, de ez a felszín rengeteg tennivalót adott. Megtisztult a keleti út mentén négy-öt sornyi kripta és sírkő, egybehordtuk a szétrombolt sírok és kripták követi, morzsáit a majdani tényleges helyreállításhoz.

A piknikhangulatú (de azért kemény) közös serénykedésben magától értetődően született a válasz, ki miért jött el otthonától hetven kilométerre buszozni, izzadni. Nem csupán a jó cselekedet törvényéről, belső parancsáról van szó. Mert hiszen a váltóműszakos asszony a szabadnapját szánta erre, a hetvenes nyugdíjas a szabadidejét, megint más szabadságot vett ki. Volt köztünk háromgyerekes kismama és joghallgató. De valamennyien a társaságért is jöttek, élvezni a hasznos együttes munka összekalapáló erejét. Ebből a munkálkodásból kivette részét *Heisler András,* a Mazsihisz elnöke, és a nemrégiben újjáalakult gyöngyösi hitközség elnöke, *Weisz Péter* is. A budapesti önkéntesek ingyenes lejutását a Mazsihisz és az Élet Menete Alapítvány által rendelt buszjáratok tették lehetővé, az élelmezésükről a Semes Kóser Pékség gondoskodott.

Borbándi Erik helytörténész, a temető alapos ismerője a rongálás és rombolás kapcsán elmondta, hogy a gyöngyösi rendőrség nagyon hamar elfogott két fiatalkorút, akik beismerő vallomást tettek, így a kapitányság számára könnyűnek tűnhet lezárni az ügyet. Személyes véleménye azonban inkább az, hogy többszöri, módszeres és egyre dühödtebb fosztogatásra készültek. Ráadásul a sírokat feldúlók inkább felnőtt korúak lehettek, a betonozás feltörésére használt eszközök nyomai és a ráfordított idő alapján. Az, hogy sírrablásra készültek, a tudatlanságukról is árulkodik, hiszen a sírokban sosincsen érték. Viszont a megrongált, egyszerűségükben is méltóságteljes síremlékek helyreállítása hatalmas összegeket felemésztő feladat. Ezt csak a közösség végezheti el, hiszen a kriptát állító családok legnagyobb részének nincsenek élő utódai.

Visszaút előtt még megnéztük a harmincas években épült (status quo) zsinagógát, amely most az Élet Menete-kiállítás vándorló anyagát fogadta be, de már szerepel a tervek között a belső-külső megújulás, a bútoráruházi terek visszaállítása az épület eredeti hivatásának megfelelően. Az is egy jókora feladat lesz. Gyöngyös város segíteni fog ebben.

Az összegzés szerint a szép tavaszi micva során fizikailag megszabadult szennytől és növényborításától körülbelül 50 sír és sírbolt – ami a teljes temetőnek csak töredéke. Sok-sok ember sok-sok havi/évi munkája kell ahhoz, hogy ismét jól védett történelmi emlékhely – és ugyanakkor működő Élet Háza – lehessen a gyöngyösi zsidótemető.

Bedő J. István

A visszakapott élet ünnepe

Bergen-belseni túlélők és amerikai felszabadítóik találkoztak és emlékeztek

Emlékező találkozót szerveztek a Bálint Házban amerikai felszabadítók és magyar túlélők számára. Az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetségének meghívására azok a holokauszttúlélők gyűltek össze, akiket az amerikai hadsereg katonái 70 éve Farsleben-Hillerslebenben szabadítottak ki a Bergen-Belsenből elindított marhavagonokból. A vonat 2500, köztük 560 gyermek utasának többsége magyar zsidó volt.

Smuel Navon magyar zsidó, aki 1949-ben alijázott. Szürke öltönyében kilencvenkét évesen is egyenes derékkal feszít, a társaságban ismerősről ismerősre vándorol, megszorítja a felé nyújtott kezeket. Szeme a bozontos fekete szemöldök alatt ravaszkásan hunyorog. Smuelnek nagy családja van: öt gyermek, huszonnégy unoka, harminchárom dédunoka. Ha a famíliából mindenki összegyűlik, egy-egy púrimra vagy szederestére hetvenhárman jönnek el.

Smuel nem a sors puszta kegyének tudja be, hogy ennyien lehetnek. Az ő élete kétszer kezdődött el – először 1913-ban, amikor Magyarországon megszületett, másodszor 1945. április 13-án, egy pénteki napon, a németországi Farslebenben, amikor egy marhavagonból kiszabadították az amerikai katonák.

Négy napig döcögött a lezárt vonat a bergen-belseni koncentrációs táborból 2500 zsidóval, köztük 560 gyermekkel; többségük magyar volt. Közeledtek a szövetségesek, és a náciknak az volt a tervük, hogy nemkívánatossá vált terhüket az Elba hídján felrobbantják. Ám a front hamarabb odaért, a németek elmenekültek, és magára hagyták a veszteglő szerelvényt. A foglyok odabent vártak, gyötrő félelmek között. Egy nap múlva az Egyesült Államok Hadserege WWII 30. Gyalogsági Hadosztályának tagjai kinyitották az ajtókat.

Akadt köztük, aki éppen csak benézett, majd félrefordulva elhányta magát, akkora volt a bűz és a mocsok. Amikor pedig az utasok előtántorogtak, a katonák nem akartak hinni a szemüknek. Sok mindent hallottak a náci koncentrációs táborokról, de ezt nem hitték volna. Az eltúlzott háborús propagandának vélt valóság a legmerészebb képzeletet is felülmúlta. Csontsovány, a végsőkig legyengült árnyalakok dülöngéltek elő, akiket mindentől megfosztottak, ami egy normális világban az emberre emlékeztet.

Smuel 12 éves volt akkor. Majdnem 60 évig senkinek sem beszélt róla, mi történt vele a holokausztban – ám egy meghívás felszakította az emlékezés zsilipjét. Meghívót kapott a túlélők és a felszabadítók találkozójára, azok közé a hajdani gyermekek közé (idős emberek már), akik együtt élték át, milyen a borzalmak után újra szabadnak lenni. És Smuel népes családja néhány tagjával együtt, akik közt hatvankét éves fiától a két hónapos dédunokáig minden nemzedék képviseltetve van, Izraelből Budapestre jött.

Sugárné Kádár Júlia, szintén a vonat egykori utasa, szerényen hárítja el a tapsot, amely a színpadon köszönti. Nem érdem az ő szervezőmunkája, mondja, hiszen a lelkének kellett, hogy létrejöjjön a találkozó. Az idei találkozón a Bálint Ház nézőterét megtöltik a túlélők és gyermekeik, unokáik, dédunokáik, akik tudják, azért születhettek meg, mert azok az amerikai katonák akkor Németországban kinyitották a vagonokat. A találkozó védnöke, *Colleen Bell* amerikai nagykövet üdvözli a társaságot. Örömmel tölti el, mondja, milyen értékes életpályát futottak be a felszabadítottak. *Ilan Mor* izraeli nagykövet így folytatja: a lágerekből szabadult zsidók, akik kikerültek a pokolból, és Izraelben kerestek új hazát, lettek a fiatal állam első tartópillére. Ők tudtak leginkább példát mutatni azzal, hogy az életet választották. A rasszizmus ellen csakis felvilágosítással, tájékoztatással, oktatással lehet felvenni a harcot – teszi hozzá a diplomata.

Megosztani az emlékezés terhét – ennek a szándéknak a jegyében megy ki a színpadra a három felolvasó. A karcagi születésű *Gráfné Korai Magdolna* ötévesen utazott a vonatban. Felidézi a szintén karcagi Auslander Palit, a mai *Arató Pált,* aki Kanadában él, és hatvan évig, akárcsak Smuel, hallgatott a történetéről. Ám akkor meghívták egy, a mostanihoz hasonló „vonattalálkozóra” (Amerikában már többet rendeztek), és ő mesélni kezdett. A lánya, Rona Arato ifjúsági és gyermekkönyvíró, The Last Train (Az utolsó vonat) címmel angolul megírta az egészet. Ebből a műből olvas fel egy saját fordítású részletet Magdolna. A cselekmény során végig az ötéves Pali szemszögéből mutatkoznak meg az események. A kisfiú így beszél az amerikai katonákról: „Ezek nem bántanak minket, hiszen cukrot adtak. A németek sosem adtak cukrot.”

Egy középkorú hölgy – az egyik túlélő lánya – arról olvas fel, milyennek látták az amerikaiak az elkínzott foglyokat. *Dr. Soltész Katalin* pedig a Remény című folyóiratba írta meg, milyen érzés volt felnőttként visszalátogatni Bergen-Belsenbe a felszabadulás 60. évfordulóján. Negyven holokauszttúlélő fogadta el akkor az alsó-szászországi kormány meghívását. Katalin nehéz szívvel szánta rá magát az útra, de úgy érezte, tartozik vele magának. Még egyszer az életben látnia kellett a helyet, ahol felszabadult. Őt magát is meglepte, milyen élesen él benne a legapróbb részlet is. Volt ott egy patak, és ő annyi év után csalhatatlanul ismét megtalálta. Emlékezett, ahogyan a lágerben az asszonyok szóban recepteket csereberéltek, mondván, ezt mind megfőzik, ha hazakerülnek. Emlékezett önmagára, amint kislányként sokáig tartogatta szájában a picike kenyeret – úgy érezte, akkor tovább tart. És emlékezett a szörnyű szögesdrótra, amely később sokáig kísértette álmaiban; a teherautók platójára, amelyeken a csontvázszerű hullákat elszállították; a rámpára. Ám többekkel ellentétben egyvalamire 60 év múltán is képtelen volt: újra bemenni a vagonba.

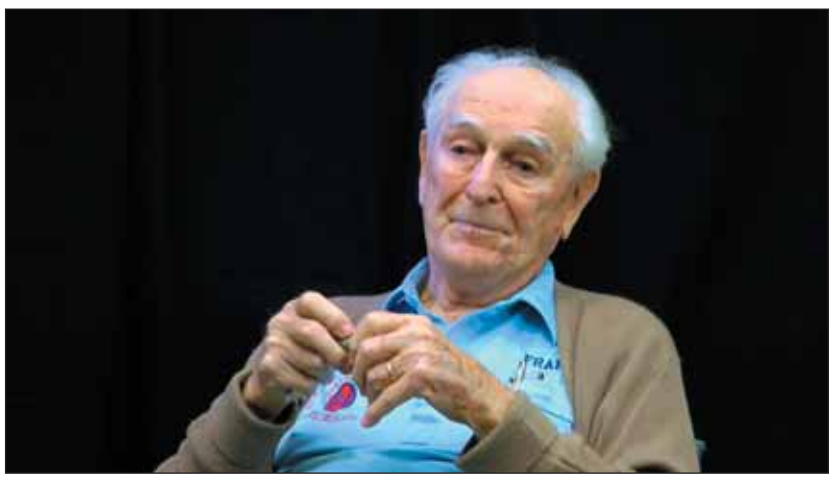

A 90 éves Towers hadnagy

Az elhunytakért, a soha vissza nem térőkért mondja el *Fináli Gábor* rabbihelyettes a Kál málé ráchámim imát. Kisvártatva az esemény egyik legizgalmasabb pillanata következik: az egybegyűltek Skype-on kapcsolatba lépnek *Frank Towers* hadnaggyal, a veterán katonával. Ő volt a konvoj vezetője, amely elvitte a vonat utasait Hillenslebenbe. Ott ennivalót, gyógyszereket, ruhát kaptak. Towers hadnagy rendszeresen szervez találkozókat a túlélők és a veteránok között; most is egy ilyen zajlik az amerikai Nashville-ben. Frank szikár férfi, 90 éves elmúlt, de megjelenése a monitoron is energikus; piros-kék-fehér baseballsapkája fiatalos külsőt kölcsönöz neki. Mosolyogva fogadja a Budapesten lévők hálálkodását.

Ma is előtte van, mondja, ahogyan szállnak ki az emberek a vonatból. Piszkosak, bűzösek, teljesen leromlott állapotban – de összeszedték magukat, újra felépítették az életüket, és mérnökök, orvosok, tanárok lettek belőlük. A hamvaikból váltak sok társadalom hasznos polgárává. Frank hadnagy határozottan pillant a kamerába: „Ez az én igazi jutalmam.”

Rados Virág

A férfi, aki végignézte háromszázezer magyar zsidó meggyilkolását

Helyszíni riport Németországból, valószínűleg az utolsó élő auschwitzi SS-tiszt, a náci Oskar Gröning ellen indított perről.

A Lüneburgi Tartományi Bíróságnak nincs akkora tárgyalóterme, amelybe beférnének mindazok, akik követni akarják a feltehetően utolsó élő auschwitzi SS-tiszt ellen indított pert. A tárgyalás helyszíne egy 1656-ban eredetileg lovagi akadémia célját szolgáló épület, melybe rendkívüli biztonsági intézkedések közepette 60 újságírót és 60 főnyi hallgatóságot engedtek be.

Oskar Gröning ellen a hannoveri ügyészség emelt vádat. A már augusztusban elkészült 80 oldalas vádirat az 1944. május 16. és 1944. július 11. közötti időszakra szorítkozik. Ekkor zajlott az úgynevezett „magyar akció”. Az ügyészhez 62 „mellékvádló” is csatlakozott. Ők valamennyien magyar származásúak, néhányuk itthon, számosan közülük a világ különböző tájain, Kanadában, az Egyesült Államokban, Izraelben, Németországban, Angliában élnek. Legtöbbjük holokauszttúlélő, mások az Auschwitzban elpusztított áldozatok rokonai vagy leszármazói. Közülük tizenöten személyesen is tanúvallomást tesznek.

Oskar Gröning 1921-ben született Alsó-Szászországban. 12 évesen már a Hitlerjugend tagja, 1940-ben pedig önként lép be a Waffen SS-be. 1942-ben helyezik Auschwitzba, ahol két éven át szolgál.

A vád Gröning ellen: bűnsegéd legalább háromszázezer magyar zsidó szándékos, aljas és kegyetlen meggyilkolásában.

Az auschwitzi koncentrációs táborban összesen mintegy egymillió embert pusztítottak el. Az úgynevezett „magyar akció” – ami a Göring elleni vád alapja – az, hogy 57 nap alatt Magyarországról 430 ezer zsidót deportáltak, közülük legalább 300 ezret küldtek a gázba és égettek el az auschwitzi krematóriumokban.

De vajon mi volt Gröning szerepe és felelőssége ebben a tömegmészárlásban? Ezt kell tisztáznia a három hivatásos bíróból és két esküdtből álló bírói tanácsnak.

A 94 éves vádlott járókerettel lép be a tárgyalóterembe. Nehézkesen ül le két védője közé. Vele szemben, a terem másik oldalán, a túlélők és jogi képviselőik. A bírói pulpitus előtt egy asztalon 4 láda, benne vaskos dossziék. A bizonyítékok.

A bíró megesketi a szinkrontolmácsokat, akik magyarra, angolra és héberre fordítják az elhangzottakat. Majd a hallgatósághoz szól. Tudom – mondja –, hogy ez a per rendkívüli érzelmeket vált ki. Ezzel együtt vagy ennek ellenére ez egy büntetőeljárás, ahol a perrendtartás szabályait szigorúan be kell tartani. Ebben a teremben nincs helye tapsnak vagy bármely más érzelemnyilvánításnak.

Az ügyész röviden ismerteti a vádiratot.

A bíró kérdésére Gröning nyilatkozik: vallomást akar tenni.

Azzal kezdi, hogy erkölcsileg felelősnek érzi magát, de tettének jogi megítélését a bíróságra bízza. A tőle később elhangzottak ismeretében ennek a kvázi bocsánatkérésnek az őszintesége erősen megkérdőjeleződik bennem.

A vádlott elmondta, hogyan került Auschwitzba, amelyről – állítása szerint – korábban nem tudta, hogy haláltábor. „Odaérkezésünkkor egy külön barakkba helyeztek el bennünket, ahol rengeteg vodka volt. Állami vodka. Állandóan azt ittuk, rengeteg állami vodkát, hogy ki lehessen bírni.”

Gröning náci múltja sajátos körülmények között került nyilvánosságra. Erről is beszámolt papúról felolvasott nyilatkozatában.

„Egy bélyeggyűjtőklub-béli ember írt egy könyvet, ami arról szólt, hogy nem volt holokauszt, és nem igazak a koncentrációs táborokban történt borzalmakról szóló mesék. Ez annyira felbosszantott, hogy egy hosszú levélben megírtam neki: én magam ott voltam Auschwitzban. A saját szememmel láttam, hogy minden úgy történt, ahogy mondják.”

A német igazságszolgáltatás hosszú utat járt be a mostani tárgyalásig. Náci-perek ugyan voltak már az ötvenes-hatvanas években is, de a felelősségre vonás iránti igyekezet a németekben mindig takaréklángon pislákolt.

Gröning ellen is indítottak már nyomozást 1976-ban, de a frankfurti ügyészség kilenc év után bizonyítékok hiányában megszüntette az eljárást. Egészen 2011-ig azonban csak olyanok ellen emeltek vádat, akiknek „vér tapadt” a saját kezükhöz. A német igazságszolgáltatásban a Demjanjuk-per hozott szemléletváltást. A Müncheni Törvényszék bűnösnek mondta ki a sobibóri koncentrációs tábor őrét, John Demjanjukot 27 ezer zsidó meggyilkolásában való bűnrészességéért, annak ellenére, hogy egyetlen konkrét erőszakos cselekményt sem tudtak rábizonyítani. A bíróság ekkor mondta ki: mindazok bűnrészesei a tömegmészárlásnak, akik bármilyen beosztásban résztvevői voltak a gyilkoló gépezetnek.

Ez a szemléletváltás szolgáltatott precedenst a most folyó perhez is. Gröninget sem azzal vádolják, hogy személyesen ölt volna meg bárkit.

Az ő feladata Auschwitz-Birkenauban az volt, hogy átnézze a deportáltak rámpán hagyott poggyászait, kiszedje belőlük a pénzt és az értékeket, lekönyvelje őket, majd mindezt eljuttassa a berlini központba.

Mindeközben Gröning ott állt a rámpán, szemtanúja volt a szelektálásnak, és tudta, hogy a kiszelektáltakat azonnal a gázba küldik, a többieket pedig kényszermunkára hajtják. Ő maga is felügyelt SS-őrként arra, hogy a deportáltak meg ne szökjenek, no meg arra is, hogy mindent eltüntessenek a rámpáról, mielőtt a következő vagonból kieresztik a foglyokat.

„Nem volt torlódás. A második és harmadik vonatot csak akkor nyitották ki, amikor az első szerelvény után mindent eltüntettek. Ha nem így történik, az rendetlenséget eredményezett volna. A krematóriumokban 24 óra alatt 5000 embert lehetett »ellátni«. Mindenkinek megvolt a saját rámpája” – válaszolta Gröning egy kérdésre.

„Volt, hogy rend volt, volt, hogy nem. Ha jöttek a transzportok, akkor mindenkinek ott kellett hagynia a munkáját, és menni a rámpára. Ha én szerveztem volna, másként csinálom.”

Vérfagyasztó szavak. A megbánás legkisebb jele nélkül.

Megemlített egy esetet, amikor a rámpán hagyott csomagok egyikében felsírt egy csecsemő, akit az anyja abban a reményben hagyhatott ott, hogy így megmenekülhet. Egy SS-őr felkapta a gyereket, és a vagon falához csapta. A vádlott azt állítja, hogy ezt követően kérte Auschwitzból történő áthelyezését, bár ennek nyomát az iratok közt nem lehetett megtalálni. Azt is csak akkor ismerte el, hogy a „magyar akció” előtt alá kellett írnia egy titoktartási nyilatkozatot, amikor egy erről szóló dokumentumot elé tártak.

A tárgyalás a túlélő „magánvádlók” vallomásaival folytatódik. Egyiküktől az e heti tárgyalássorozat végén azt kérdeztem, hogyan viseli az eddig hallottakat. „Olyan, mintha megint ott lennék. Ugyanazok a szavak, ugyanazok a kifejezések. Auschwitz szelleme itt lebeg ma is. Auschwitz mérge 70 év után ugyanúgy hat, mint akkor.”

Dr. Sándor Zsuzsa / Hír24

IZRAELI SZÍNES

Natanja francia riviéra lett

2014 első három hónapjában 1407 zsidó vándorolt ki Franciaországból Izraelbe. Bár ez a félmillió körüli összlétszámukhoz képest nem sok, négyszer annyi, mint ahányan tavaly január és március között elhagyták a nyugat-európai országot – szerepel a New York Times riportjában. Az exodusnak – írja az amerikai lap – már csak az egyik oka a stagnáló gazdaság. Egyre többen beszélnek arról, hogy az antiszemita támadások és a szélsőjobboldali Nemzeti Front előretörése miatt mennek. Így az a *Tiffany Taieb Nizard* is, akinek a brüsszeli zsidó múzeum elleni halálos támadás volt az utolsó csepp a pohárban – de csak a 2012-es toulouse-i ámokfutás és az után, hogy tavaly a Champs-Élysées-n „Mocskos zsidó!" felkiáltással ütötte meg néhány muzulmán lány, a szomszéd pedig feljelentette a húgát egy szukkotkor felállított sátor miatt. „Szeretem Franciaországot, és ez a hazám, de elfog az undor" – mesélt Taieb Nizard az NYT-nek a családját érő atrocitásokról. A 32 éves nő csak kalapban engedi ki a férjét az utcára. Ez azt a kipát takarja el, amely miatt az utcán már szinte bármikor beleköthetnek az ortodox zsidó férfiba.

Eközben S*erge Cwajgenbaum,* az Európai Zsidó Kongresszus (EZSK) francia főtitkára azt hangsúlyozza, hogy a támadások ellenére nagyrészt béke van a Franciaországban élő hatmillió muzulmán és a félmillió zsidó között, de a politikai szélirány változásával a zsidók elkezdtek félni. Ezek az aggályok Cwajgenbaum szerint az Európában sokfelé hallhatóakat tükrözik, főleg azóta – jegyzi meg az NYT –, hogy a májusi EP-választásokon nemcsak franciaországi győztesként a Nemzeti Front, hanem Görögországban az Arany Hajnal, Magyarországon pedig az antiszemita, romaellenes kiszólásokról ismert párt, a Jobbik is képviselői helyeket szerzett Brüsszelben. „Ha a tendencia folytatódik, egyre többen fognak kiáramlani Európából" – tette hozzá az EZSK főtitkára.

Tavaly összesen 3288 zsidó hagyta el Franciaországot Izrael kedvéért, amivel a zsidó állam megalapítása, 1948 óta először múlták felül az amerikai emigránsok számát. Amit ők Franciaországgal együtt hátrahagynak, az a 35 órás munkahét, az évi öt hét vakáció és a foie gras, és bár Izraelben egy új nyelv, az életkortól és nemtől függően két- vagy hároméves sorkötelezettség várja őket, vasárnaponként pedig dolgozniuk kell, *Eliaou Zenou* azt állítja, dobbantani megéri. „Senki nem mondja, hogy egyik napról a másikra vezérigazgató leszel valahol. De ha megtanulsz héberül, vannak lehetőségek" – emlékeztet a válságévek alatt is dinamikusan fejlődő izraeli gazdaságra a marseille-i születésű fiatalember. Zenou az izraeli bevándorlást koordináló szervezet, a Zsidó Ügynökség munkatársa. 18 évesen alijázott Izraelbe. És szerinte egy kicsit számít a várható életkor is. Ez Franciaországban most 81,5, Izraelben viszont állandó háborús fenyegetettség ide vagy oda, 81,8 év.

Ami Taieb Nizardot illeti, az ő családja szűk ötven éven belül másodszor készül kivándorlásra. Először a hatvanas években Tunéziát hagyták el az antiszemitizmus miatt. „Sok dolog fog hiányozni, ami itt, Franciaországban megvan. De a történelem ismétli önmagát." A franciaországi gyűlölet-bűncselekmények 40 százalékának zsidó áldozata van.

A francia zsidók nagy része egyébként Natanjára megy. Olyan sokan, hogy a Földközi-tenger partján fekvő kétszázezres várost és a környéket az izraeliek már kezdik Francia Riviéra néven emlegetni.

nol.hu

Sábusz – azaz a szombatszegés új lehetősége Jeruzsálemben

A szombat törvényei nem teszik lehetővé a tömegközlekedés használatát péntek estétől szombat estéig – az otthon ülésből vagy a hosszas gyaloglásból azonban most lett elege annak a tizenegy aktivistának, akik a szombat tervezett megszegésére kötöttek szövetséget.

A sábusz szó a sábesz és a busz szó ötvözete – olyan utakat takar, amelyek a városnéző buszok esetében már megszokott hop-up jelleggel működnének. A szervezők két útvonalat jelöltek ki. Az egyik a Pizgat-Zeev, Morasha, központ, Moshava Germanit és Gilo útvonalon, a másik a város déli kerületein keresztül futna: Kiryat Jovel, Beit Hakerem, Raszkó-domb és a központ állomásokkal.

A sábusz tehát nem érintené a vallásos negyedeket.

A buszokat csak azok a jeruzsálemi lakosok vehetnék igénybe, akik a szolgáltatás rendelkezésre állásáért kezdetben tagdíjat fizetnének, emellett jegyet is kellene venni a megállókban vagy egy tervezett okostelefonos applikáció segítségével. Az, hogy a rendszer mikor indulna el, még kérdéses. Sok múlik azon, hogy mennyi lakost sikerül beszervezni a tömeges szombatszegésbe, amit liberális együttműködésként igyekeznek beállítani, és politikai támogatást (a Merectől) is próbálnak szerezni hozzá.

Mindenesetre nagy kár volna elveszíteni a világon talán egyedüli jeruzsálemi szombati hangulatot.

A tömegközlekedés-nélküliség olyan akciókat is lehetővé tesz, mint például a helyi huszonévesek által indított közösségi sábesz: azaz amikor a fiatalok kimennek szombat reggel a villamossínekre, a piac elé közösen elkölteni a szombati ebédet. Egyfajta nagyobb piknik ez, ami összehozza az embereket.

Emellett valóban nem mindegy, hogy aznap lehet-e nyugodtan sétálgatni az utakon, vagy pedig folytonfolyvást figyelni kell a járműáradatra. Most is vannak taxik, magánautók az utakon – mindez azonban merőben más, mintha a város egyáltalán nem állna le, mint például Tel-Avivban. Sok nem vallásos ember bár nem hisz a szombat szentségében, de kellemesnek találja a jeruzsálemi nyugalmat. Pár hónap múlva majd kiderül, a város lakóinak mennyire van erre valóban igénye, elindul-e a szombati tömegközlekedés. Más kérdés az, hogy mit fognak majd az útra kelők szombaton csinálni, hiszen ilyenkor a boltok és minden más is zárva tart. Lehet, hogy egy következő tüntetéskörre kell majd a jövőben számítani azok részéről, akik két Tel-Avivot szeretnének Izraelben.

Sasvári Ildikó

Ötezer éves sörfőzdét találtak

Ötezer éves, kora bronzkori sörfőzdét találtak a régészek Tel-Avivban egy új irodaház felhúzása előtti kötelező átatáson – jelentette be az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA).

A régészeti hatóság szerint a leletek arra utalnak, hogy a kora bronzkorban, i. e. 3500–3000 körül egyiptomiak éltek a város déli részén, akik a feltárás tanúsága szerint 17 veremben tárolták mezőgazdasági termékeiket. „A több száz kerámiatöredék között több olyan nagyméretű medence maradványait is megtaláltunk, amelyet az egyiptomiak hagyományosan sör főzésére használtak" – mondta *Diego Barkan,* az IAA átatást vezető régésze.

A szakemberek a sörkészítés bizonyítékain kívül felszínre hoztak egy nagyjából hatezer éves réztőrt és egy kovakövet is. „A kerámiákat szalmával vagy más organikus anyaggal megerősítették, ami nem volt jellemző a helyieknél, de az egyiptomiaknál igen" – tette hozzá Barkan. Hasonló eszközöket találtak ugyan már délebbre, a Negev-sivatag északnyugati részén, de a kutatókat meglepte, hogy a mai Tel-Aviv helyén is éltek egyiptomiak. „Ez a legészakibb hely, ahol eddig kora bronzkori egyiptomi jelenlét bizonyítékaira bukkantunk" – hangsúlyozta a régész. „Ma már tudjuk, hogy a régi egyiptomiak is értékelték Tel-Aviv lehetőségeit, és ők is ihattak egy pohár sört itt, mint a város mai lakói."

A szakemberek szerint az ősi egyiptomi társadalom minden rétege fogyasztott sört, nemre és életkorra való tekintet nélkül. Abban viszont még nem bizonyosak a kutatók, hogy csak különleges ünnepi alkalmakkor ittákе, vagy a mindennapokban is fogyasztották.

Az ősi söröket árpából készítették. Először megfőzték a gabonát, majd a napon erjesztették a nedűt. A keverékhez gyümölcskoncentrátumokat adtak ízének és aromájának fokozására. A kész italt leszűrték, majd elfogyasztásáig különleges edényekben tárolták.

A gizai piramis építői naponta több liter sört is kaptak kenyéradagjuk mellé, és nagyra tartották az italt. „A tökéletesen elégedett ember szájában sör van" – állítja egy, az i. e. harmadik évezredből származó felirat.

(Forrás: MTI)

Izrael még mindig nem nyugodt

Izrael nem vetette el az Irán elleni katonai akció lehetőségét, dacára annak, hogy az Iszlám Köztársaság keretmegállapodást kötött atomprogramjáról az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjaival és Németországgal – jelentette ki *Juval Steinic, Benjamin Netanjahu* kormányának hírszerzési minisztere.

Az izraeli vezetők szerint a megállapodás egyáltalán nem állja útját annak, hogy Irán atombombát fejlesszen ki, sőt, éppen egyengeti előtte az utat, és ez létében fenyegeti Izraelt.

A Netanjahu vezetésével megalakuló új kormány minden tőle telhetőt meg fog tenni azért, hogy a nagyhatalmak és Irán a végleges megállapodás kidolgozása közben szigorítsanak a keretmegállapodáson – mondta Steinic sajtóértekezletén.

„Izraelnek meg kell tudnia védeni magát bármilyen fenyegetéssel szemben, akár egyedül is. Jogunk és kötelességünk eldönteni, hogyan védjük meg magunkat, főleg abban az esetben, ha nemzetbiztonságunk, sőt puszta létünk kerül veszélybe" – jelentette ki. Hozzátette: Izrael nagyra értékeli, hogy léte fenyegettetése esetére az Egyesült Államok támogatást ígér, de ez nem elég.

A keretmegállapodás óta Washington többször próbálta nyugtatni Izraelt, újra és újra hangsúlyozva – legutóbb *Barack Obama* elnök egy lapinterjúban –, hogy az Egyesült Államok megvédi. *Ben Rhodes* helyettes nemzetbiztonsági tanácsadó azt mondta: visszaállítják a szankciókat, ha Irán nem tartja be a megállapodást. Arra a kérdésre, hogy a megállapodás végrehajtása során is még mindig lehetséges eszköznek tartja-e Washington a katonai támadást Irán ellen, Rhodes azt válaszolta: nem számolnak azzal, hogy élni kelljen ezzel a lehetőséggel, de nem vetették el.

Steinic közölte, hogy Izrael készített egy tízpontos listát arról, mit szeretne látni a végleges megállapodásban. Eszerint Iránnak le kell állítania a fejlett urándúsító centrifugákkal való kutatást és fejlesztést, csökkentenie kell az üzemelni engedett régebbi centrifugák számát, és teljesen be kell zárnia a fordói föld alatti nukleáris kutatóközpontot. Izrael azt szeretné, ha Irán „tisztázná", milyen erőfeszítéseket tett atomfegyverek kifejlesztésére, erősebb garanciákat akar arra nézve, hogyan szabadul meg a dúsított uránból felhalmozott készletétől, és egyértelmű feltételeket akar azzal kapcsolatban, mikor oldják fel az Iránnal szembeni nemzetközi szankciókat, valamint hogy milyen gyorsan lehet azokat újra bevezetni.

Barack Obama az NPR amerikai rádiónak adott interjújában kijelentette: hiba volna a végleges megállapodás fejében azt követelni Iránt ól, hogy ismerje el Izrael létét. „Ezt követelni hasonló volna ahhoz, mintha csak abban az esetben írnánk alá a megállapodást, ha megváltozik az iráni hatalom. Éppen azért nem akarjuk, hogy Iránnak atomfegyvere legyen, mert nem tudhatjuk előre, esetleg milyen irányban változik meg az iráni hatalom" – mondta az elnök.

MTI

Napelemeket szereltek a kneszet tetejére

Izraelben olcsó az energiaforrás

Izraelben napelemeket tettek a kneszet tetejére, hogy napenergiával fedezzék a parlament áramszükségletének legalább egy részét – értesült a helyi média.

A kneszet szóvivői irodájának bejelentése szerint a tetőre szerelt ezerötszáz napelem a világ legnagyobb, országgyűlési épületen elhelyezett napelemegyüttese.

A tetőn megtermelődő energia az épület szükségletének tíz százalékát fogja fedezni, és bevezetnek más takarékossági intézkedéseket is az energiaszükséglet csökkentésére a „zöld kneszet projekt" keretében – írta a Háárec című újság honlapja.

Takarékos égőket szerelnek fel, javítják az ablakok szigetelését, a munkanap végén automatikusan lezárják a törvényhozók számítógépeit, és a klímaberendezésekben kicsapódó vizet felhasználják az épület kertjének locsolására.

A papírfelhasználást is megpróbálják mérsékelni, a gazdasági bizottság már tavaly május óta csak elektronikus úton küldi szét a törvények első és második olvasatának anyagait, és november óta csatlakozott ötletükhöz a belügyi és a környezeti bizottság is.

Az összes változtatás együtt várhatóan harmadával csökkenti 2015 végéig a kneszet villanyszámláját, de a tavaly indult kezdeményezés távlati célja, hogy hosszú távon önfenntartóvá váljék az izraeli országház.

„Valóságos forradalom zajlik a szemünk láttára. Ez nemcsak az energia megtakarításának forradalma, hanem fordulópont a környezeti tudatosságban is, amit folyamatosan támogattunk az előző két évben" – jelentette ki *Juli Edelstein,* a kneszet elnöke a napelemek felavatásakor.

MTI

Bojkottal presszionálják Izraelt a palesztinok

A palesztinok bojkott alá vették az izraeli termékeket, válaszul az izraeli kormány lépésére, amellyel befagyasztotta a vámbevételek átutalását Rámalláhnak – értesült a ynet, a Jediót Ahronót című újság honlapja.

Mahmúd Abbász palesztin elnök Fatah pártjának aktivistái akciót indítottak a hat legnagyobb izraeli élelmiszergyártó cég termékeinek bojkottálására, s ennek nyomán közlésük szerint a ciszjordániai boltok nyolcvan százalékában már nem lehet kapni azokat.

Az izraeli kormány a palesztinoknak a hágai Nemzetközi Büntetőbíróság tagjai közé való felvételi kérelme, majd április 1-jére kitűzött csatlakozása miatt döntött a Rámalláh számára beszedett vámjövedelmek visszatartásáról, amire válaszul Ciszjordániában az izraeli termékek forgalmazásának beszüntetését határozták el.

A Fatah párt emberei mindössze néhány napot adtak a palesztin boltosoknak az izraeli termékek eltávolítására a polcokról. Az akciót vezető *Abdalláh Kmail* úgy nyilatkozott, hogy az üzletek ötödében még mindig előfordulnak tiltott izraeli áruk, de „hamarosan megszabadulnak tőlük". Szerinte az adók újrautalása után felhagynak a bojkottal a jelenlegi formájában, de a vevők továbbra is kerülni fogják az Izraelben előállított termékeket, a Tnuva cég tejtermékeit, a Strausz vállalat édességeit vagy az Oszem száraztésztáit.

Az izraeli média értesülései szerint a palesztin aktivisták olykor erőszakkal veszik rá a bojkott miatt anyagi veszteségeket elkönyvelő kereskedőket, hogy leszedjék a polcokról az izraeli árukat. Az akció várhatóan fellendíti a Ciszjordániában is működő Rami Levy nevű, olcsó tömegárut forgalmazó izraeli üzletlánc forgalmát, ahol egyaránt megtalálhatók a telepesek és az ott élő arabok mint dolgozók és vevők.

(Forrás: MTI)

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló

Érték-e a holokauszt? (4.)

A Sorstalanság ürügyén az értelmetlenségről (epilógus)

„Soha nem láttam még Ézert ilyen izgatottnak” – olvashatjuk Martin Gilbert Izrael története című könyvében. – „A pilóták nevét mormolta, mintha megfigyelőállásunkról akarná őket irányítani, és könyörgött nekik, hogy vigyázzanak magukra. Amikor az egyik gépünk találatot kapott, kigyulladt, és Ézer megtudta, hogy a pilóta számtalan kedvencének egyike volt, arcát eltorzította a fájdalom.”

A holokauszt „értékének” felmutatható bizonyítéka ez?

„Egy izraeli főhadnagyot, Cvika Gringoldot, aki a szirénák első megszólalásakor azonnal visszaindult egységéhez, borzasztó kép fogadta: sok tank kilőve állt, a legénység holtan hevert a tankokban. Miután volt fegyvertársai holttestét kivonszolta a tankokból, sietve egy négy egységből álló kis egységet alakított – ez volt a Cvika-különítmény –, és felvette a harcot a szíriaiakkal. Az összecsapás egész éjszaka tartott, és sok szíriai tankot semmisítettek meg.”

A taszítások és vonzások, a hatások és ellenhatások, a helyzetbe hozások, az értelmezések és újraértelmezések, a befejeződő és ismét kezdődő folyamatok folytonos ismétlődése ez. A holokauszt „értéke” talán, mely mint kategória, egymástól elkülöníti a dolgokat, folytonosan és szüntelenül, anélkül, hogy a folyamat megnyugvást lelne. Vagy valaminek a következménye mindez? És ha az, nevezhetjük-e értéknek azt, ami emberek millióinak kiirtása árán keletkezett?

Ha „érték” a holokauszt, akkor érték volt például az amerikai indiánok kiirtása is? Az inkvizíció is „érték” volt? Az emberiség története népirtások története. Népirtások szabadon, mintha egyfajta negatív alkotói tevékenység állna rendelkezésre, beteges világnézet, a kultúra csődje, mely a pusztítást emeli a szabadság fölé, a létezés tetőpontjába. Az észak-amerikai indiánok nomád préri és földművelő kultúrája a fehér ember bejövetelével felmorzsolódott, konfliktussorozatuk az angolokkal, franciákkal, hollandokkal egészen a 19. század végéig tartott, népességük 90%-a fizikailag megsemmisült. Hol van az ebből eredő, Heidegger szavaival élve, a felmérhetetlen szenvedések révén megszerzett felmérhetetlen tudás? Hol van a prófécia, mely a kelleténél jobban háttérbe szorít minden egyéb megnyilatkozást? Vajon nem visszaélés-e az emberiség kultúrájának ilyen jellegű, hiánymozzanatokkal összevegyített tanítása és alkalmazása?

Az ukrajnai éhínség 8 vagy talán 10 millió éhen halt ember holokausztja, a „holomodor” (éhhalál) is „érték”? Hiszen Heidegger szavait idézve, ez is „felmérhetetlen szenvedések révén felmérhetetlen tudáshoz vezetett”. A zsidóság holokausztjának értékként való kezelése abszolút formátlanság, intellektuális következetlenség, melylyel már nem is érdemes szembeszegülni. Időbeli ütközés is, mert magán viseli az idő paradoxonát. „Az abszolút értelmetlenséget ugyanis nem lehet a történelembe integrálni” – írja Heller Ágnes. A tapasztalás tehát még nem állásfoglalás, és ha érték, nem annak az értéke, ami a rossz, ami a káosz iszonyatát megteremtette. A teremtéstörténet is értelmetlenség lenne, ha nem Isten dicsőségét magasztalná. Az értelmetlenség paradoxona mindenben megvan, az ember Istenhez való könyörgésében is. Mielőtt a „műfajt” végleg elítélnénk, megállapíthatjuk, hogy talán nincs is, talán mint fogalom értelmetlen, felfoghatatlan, modellálhatatlan, paradigmaként értelmezhetetlen az, hogy „értelmetlenség”...

Heller Ágnesnek igaza van abban, hogy a zsidóság az elmúlt idők eseménytörténeteihez való ragaszkodásának folyamatában, ünnepeihez hasonlóan, újra és újra fel fogja idézni a holokauszt történetét. Vagy inkább azt a kérdést fogja feltenni, hogy miért. Vagy még ezt sem, mert válasz csak a cionista gondolatkörből származhat, ha egyáltalán elkülöníthető ilyen kategória, mert a zsidóság horizontja egyetlen hatalmas, végtelenített cionizmus és anticionizmus, az „ősújországba” való visszatérés, vagy annak igézete. „Ami racionális (...) azt nem lehet integrálni, az megmarad a történet folytonosságába vert éknek, e nép egésze ellen elkövetett gonosztett értelmezőjének, aminek nincs se értelme, se jelentése” – írja Heller.

Hogy a holokauszt történelemként definiálható-e vagy sem, azt csak a jövő filozófiai stratégiái fogják megmondani. Az idő, melynek panorámája a sokféleség rendezésében mutatkozik meg, és amely semmiféleképpen sem választható el attól a térhatású képtől, melyet Auschwitznak mint eseménynek, illetve az esemény fogalmi igényének, a történelembe való integrálódásának lehetősége hoz létre. A holokauszt annyira volt értelmetlen, mint amennyire minden pusztítás értelmetlen volt és lesz a történelemben. Heller Ágnesnek a Lehet-e verset írni a holokauszt után? című tanulmánya szerint (In Heller Ágnes: Auschwitz és a Gulag, Budapest, Múlt és Jövő Kiadó, 2002), legalábbis ez szűrhető ki a szavaiból, a holokausztnak se értelme, se jelentése nincs. Akár így van, akár nem, „értéke” bizonyosan nincs. Ha egyáltalán volt valamiféle szükségszerűsége, akkor az önmagában rejlik, az őt körülvevő csöndben, melyben a valóságtól elvonatkoztathatunk, egy új értelem szerint, mely megteremti majd a tudást, az igényt és a megértést.

Ezek szerint a Vörös Khmer Pol Potja által elpusztított 1,7–2 millió (egyéb források szerint 3 millió) kambodzsai holokausztja sem történelem. Az elrejtés logikájának csendjében a japánok által a második világháború végéig elpusztított kb. 20 millió kínai tragédiája sem az emberiség szégyenletes története, sokkal inkább valami irracionalitás, a történelem logikusan hömpölygő folyama által görgetett hordalék.

Olyan teher ez, melyet az emberi agy nem képes feldolgozni. Mentegetőzik, fikciókat talál ki, kifejleszti az elrejtőzés retorikáját. Eldugult, kibogozhatatlan analízis, a hallgatás analízise, a csendé. Mint Heller írja: „...ez nem magyarázza meg a holokausztot, csak segít enyhíteni az értelmetlenség csöndjén.” A holokauszt „értéke” tehát, melyről Kertész Imre Nobel-díjas író Sorstalanság című könyvében olvashatunk, ha ezek után még értelmezhetjük ezt a fogalmat, értelmetlenség. Ugyanolyan értelmetlenség, mint mondjuk a Vörös Khmerek terrorjának „értékéről” beszélni, vagy az ukrajnai holomodor „értékéről”, vagy a srebrenicai mészárlás „értékéről”, vagy a katyni vérengzés „értékéről”...

Az ember szerepe a legdöntőbb szerep az analízishez, de csak akkor, ha világosan megfogalmazzuk a feltételeket. A holokausztokat körülvevő élettelen világ csöndje a határvidék, vagy halálvidék, melynek bizonyos kategóriái irányadóak lehetnek a tapasztalatok jelenben való mozgatásához. Heller Ágnes csöndjei többértelmű olvasatot kapnak. A filozófiai antropológia egy olyan témája ez, melyben nincsen előrelátás, nincsen jóslat, még dimenziók sincsenek. A csönd elszenvedése a bűn elszenvedése is egyben. Heller szerint Auschwitz, illetve az auschwitzok Isten hiányai voltak. Úr, melyben Isten tüntetőleg a távollétével van jelen.

„Így hát a szégyen csöndjéből szőtt fátyollal borítottuk elevenen élő emlékeinket arról, hogy a zsidók (mint mindenki más) önzők, gyávák és kegyetlenek” – írja Heller Ágnes.

Nem fontos egyetértenünk vele. Minden igazolás csak előkészítő aktus egy újabb igazoláshoz. Heller filozófiai csöndje, mely a zsidóság holokausztját körülveszi, maga is paradoxon. Ez a lelki csönd az önmegértés, az önértelmezés, az önvallomás folyamataival nem zárult le. Úgy gondolom, hogy a Heller-féle lelki csönd nem létezett soha. Tettek, eszmék, emlékezések, tagadások és beismerések, empirikus bizonyítékok és viselkedési normák kiabálnak, zokognak, visítoznak, jajgatnak, őrjöngnek, könyörögnek és panaszkodnak benne. Gyerekkorom rémei ma is ott szaladgálnak a háromudvaros Király utcai bérház függőfolyosóin. A félelem, a rettegés, a menekülés, a bujkálás szinonimáit átélem újra. Hol volt tehát a csönd? Valahol az egekben? A szívek kamráiban és pitvaraiban? A kollektív tudatalattiban? Az emlékoszlopokra felvésett nevekben?

Ellenségeink csendje nem a mi csöndünk. A zsidók csöndje és a németek csöndje nem lesz közös soha.

A mi csöndünk Izrael csöndje. A zsidó államé, mely az emberi arányok szerint a legtöbbet tett azért, hogy a zsidókról alkotott kép ne az önzés, a gyávaság és a kegyetlenség képe legyen. Izrael csöndje az élni akarás csöndje. Izrael kiáltása azoknak a szirénáknak a kiáltása, melyek minden évben egyszer, jom hásoákor, üvöltenek Izrael városaiban és falvaiban.

Izrael a holokauszt „értéke” lenne? Nem hisszük. Nem tudjuk. Nem merjük, és nem is akarjuk kimondani.

A szombati 3. étkezésről

Minden folyamatnak van egy íve, amit három fázissal lehetne kifejezni: a kezdet, a lényegi tartalom és a befejezés.

Ehhez hasonlóan, a nagy német zsidó filozófus, Franz Rosenzweig szerint a zsidó spirituális idő hármas összetételű: Teremtés, Kinyilatkoztatás és Megváltás. E motívumok köré épülnek sábbáti imáink: péntek este a Teremtés befejezését idézzük fel az imában és a kidusban. A szombat reggeli amidában a szombat megtartását említjük, ami a Szináj-hegyi kinyilatkoztatás szerves része. A sábbát délutáni ima pedig az „örök nyugalomról” szól, vagyis a megváltásról, az eljövendő világról. A megváltás utáni vágyakozás jellemzi a mincha utáni vacsora hangulatát is. Minden imához tartozik egy étkezés. Nem véletlen hát, hogy a sábbátot lezáró vacsora a szeudá slisit vagy sálésüdesz nevet kapta, ami magyarul harmadik étkezést jelent. A szeuda a szombattól való búcsúzás ideje, utána már hétköznapi márivot és hávdálát mondunk, és ezzel a szentből újra visszatérünk a profán időbe.

El kell tudnunk búcsúzni tárgyaktól, emberektől, és ugyanígy a sábbáttól is. Viszont ez az elválás boldog is lehet: ha igazán erősen átéljük, ha tényleg azokat a szövegeket tanuljuk és azokat a dalokat énekeljük, amelyek egy jobb világot teremtenek, akkor valóban közel lehet a megváltás ideje. Aki látta már a fonott gyertya lángjának fényét a sötétben, tudja, mire gondolok.

(Szombat délutánonként ima, 3. étkezés, esti ima és havdala Újbudán, a Bét Salom templomban. A kezdés időpontja hetente változik, és megegyezik az aktuális péntek délutáni gyertyagyújtás időpontjával.)

Radvánszki Péter rabbi, Újbuda

KARL PFEIFER

Változnak az idők

A kilencvenes évek elején a bécsi hitközség havilapját, a Die Gemeindét szerkesztettem. Isztambulban járva meglátogattam az ottani zsidó lap, a Salom szerkesztőségét. Egy osztrák zsidó család már Isztambulban született fia, Robert Schild volt a tolmács, akivel azóta is barátság fűz össze.

Nagyon megtisztelőnek éreztem, amikor az isztambuli hitközség nevében megkért rá, hogy a holokauszt-emlékesten tartsak beszédet angol nyelven az askenázi zsinagógában, ahol tábla emlékeztet arra, hogy Ferenc József császár uralkodásának ötvenedik évfordulóján épült, a német-osztrák hitközség jóvoltából. Engem az isztambuli osztrák kulturális fórum hívott meg, a bécsi zsinagóga kántorával, Shmuel Barzilaijal együtt, ami szintén arra utal, hogy az Osztrák Köztársaság mennyire fontosnak tartja a jó kapcsolatokat a zsidó hitközségekkel.

Azért választottak engem, mert 1943-ban, a legnehezebb időkben voltam először Isztambulban, még tizenéves menekülőként.

Beszédemben elmondtam, hogyan kerültem 1938-ban a szüleimmel Magyarországra, ahol Debrecenben egy év alatt megtanultam magyarul. Bátyám, aki 1935-ben Palesztinába ment, írt nekem onnan a születésnapomra egy képeslapot, és ebben arra szólított fel, hogy mindig legyek büszke a zsidóságomra. Amikor 1939 szeptemberében leszálltam a villamosról a Thököly út és az Abonyi utca sarkán, a budapesti Zsidó Gimnázium egyensapkáját viseltem. Meglátták ezt egy másik gimnázium diákjai, és kiabálni kezdték, hogy „büdös zsidó!” A körülöttünk álldogáló felnőttek vagy vigyorogtak, vagy semmit sem szóltak. Ekkor – a gimnáziumig vezető rövid úton – eldöntöttem, hogy nekem nem itt van a helyem. Ösztönösen megéreztem, hogy az ember hovatartozása attól függ, mivel veszi körül őt az adott társadalom. Én, ha nem is voltam büszke zsidóságomra, ahogyan bátyám javasolta, de nem is szégyelltem azt.

Karl Pfeifer az isztambuli zsinagógában

(Dagmar Pfeifer felv.)

Fellázadtam rokonaim patriotizmusa ellen, hiszen már akkor életbe léptek a zsidótörvények az egykor liberális Magyarországon. 1940 elején beléptem a Somer Hacair nevű cionista-szocialista ifjúsági mozgalomba.

1941-ben édesanyám meghalt, és nekem a leventékhez kellett járnom, sárga karszalaggal. Groteszk látvány volt, ahogyan meneteltünk a Thököly úton, és magyar katonanótákat énekeltünk: „Horthy Miklós katonája vagyok, legszebb katonája.” Feladatunk a vécépucolás volt a Tiszti Kaszinóban.

1942 novemberében elmentem Balatonboglárra, hogy elbúcsúzzam Artúr nagybátyáméktól, hiszen tudtam már, hogy 1943. január 5-én egy ifjúsági csoporttal Palesztinába fogok utazni. Artúr bácsi, apám öccse, a nevünket Puskásra magyarosította, és nagyon büszke volt az egész család somogyi tájszólására. Reggelizés közben javasoltam neki, hogy adja el a fakereskedését és a házát, és meneküljön Romániába. Döbbenten kérdezte, hogy ugyan miért tenné ezt. Erre elmondtam neki, hogy Lengyelországban nagy kemencékben égetik el a zsidókat. Ő elmagyarázta nekem, hogy „ez nem Németország, ez nem Lengyelország, itt egy ezeréves keresztény magyar kultúra van érvényben”. Azt válaszoltam, hogy én csak tizennégy éves múltam, de tudom, amit tudok, és én elmegyek innen.

Sajnos jól tudtam, amit tudtam: 1944. július 6-án Artúr bácsit, Ella nénit, a gyerekeiket, Anikót, Gyurit és Imrét deportálták Kaposvárról Auschwitz-Birkenauba. Nem jöttek vissza.

Amikor 1943. január 5-én a Keletiben egy csoporttal felszálltunk a Románia felé induló vonatra, nem tudhattuk, hogy pontosan milyen veszélyek fenyegetnek bennünket. Bulgáriába érkezve, a bolgár vasutasok azzal leptek meg bennünket, hogy bár beszélni nem tudtak velünk, de átöleltek, és átadták nekünk az uzsonnájukat, így fejezve ki, hogy nincsenek a zsidókkal szemben előítéleteik.

Valódi veszélybe a bolgár–török határon, Svilengradban kerültünk. Két gestapós szállt fel, fekete bőrkabátban. A beszédükből felismertem, hogy osztrákok voltak. Bejöttek, és alaposan átkutatták a bőröndjeinket. Ezután semleges hangon azt kérdezték az egyetlen felnőttől, aki kísért minket (ötven fiatal ült a vagonban), hogy ugyan miért akarunk a Szentföldön mezőgazdaságot tanulni, amikor ők biztosíthatnak nekünk egy ingyen utat Lengyelországba. Körülbelül 6-7 órát kellett várnunk, amíg a kísérőnk talált egy magas rangú bolgár tisztet, akinek odaadta egy bolgár miniszter névjegyét. A tiszt azonnal intézkedett: kb. húsz bolgár katonával együtt a sorompóhoz rohant, ahol az egyikük felemelte azt, és a mozdony, csak a mi vagonunkkal, átgördült Törökországba.

Isztambulban azután a Jewish Agency küldöttei fogadtak bennünket, majd négy napig egy panzióban pihenhettünk. Nélkülük nem tudtunk volna kijutni.

Csak este mehettünk ki a városba. Egy alkalommal – rendőrök kíséretében – moziba mentünk, hogy lássuk az amerikai pilótát, Robert Taylort, ahogyan bombázza Németországot. Aztán Anatólián át egészen Bejrútig utaztunk. 1943. január 19-én érkeztünk busszal Haifába.

Beszédem utolsó részében a mai helyzettel foglalkoztam. Elmondtam, hogy Ausztriában az igazságnak megfelelően tanítják a történelmet: semmit sem kennek el vagy tagadnak le, ami a múlthoz tartozik. Gyakran hívnak meg osztrák iskolákba, ahol – főként az idősebb tanulók – rendre megkérdezik tőlem, hogy van-e újfajta antiszemitizmus. Ilyenkor arról beszélünk, hogy az antiszemitizmus ma nem pusztán a hagyományos zsidógyűlölettel azonos, és nem lehet redukálni arra, hogy ez egyfajta rasszizmus. Sajnos mára a nemzetközi politika részévé vált. Emellett egy újfajta nyugatellenességgel párosul: azoknak az értékeknek a tagadásával, amelyek a reneszánsz és a reformáció következményeiként jöttek létre, és amelyek filozófiai és politikai értelmet kaptak a felvilágosodás éveiben. A múlt század közepe és az Egyesült Nemzetek Szervezetének megalapítása óta a demokratikus és emberi jogok nemzetközi szerződéseinek politikai alapjai.

Elmondtam, hogy biztos vagyok benne: a demokrácia és az univerzális emberi értékek felül fognak kerekedni az antiszemitizmuson, de ugyanígy mindenfajta diszkrimináción és gyűlöleten.

Sajnos azonban ma a múlt zsidógyűlölete is mindig képes a megújulásra, és képes újratermelni a maga mérges gyümölcseit, Európában és azon kívül is. Főként a szintén újraéledt nacionalizmussal szövetkezve formálódik ma is bűnös és destruktív ideológiává, gyakran a hatalmi politikák támogatásával.

Az európai zsidók jól teszik, ha komolyan veszik a figyelmeztetést.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a háziorvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétvégi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Lakások, szállodák, lépcsőházak, homlokzatok kőműves, festési, burkolási, takarítási munkálatait vállalom. 06-70-216-0234.

Lakottan megvenném idős személy kis lakását, vidékről. 06-72-424-8889.

Két szakképzett ápolónő idős ember gondozását, felügyeletét vállalja, ha szükséges, 24 órában, párban. Minden megoldás érdekel. Referencia az előző családnál eltöltött több év. 06-70-425-1893, 06-56-414-732.

Kiadó Budapest belvárosában 2 szobás, nívós lakás turistáknak. szegojutka@gmail.com, 06-30-263-6898.

GÁBOR ESZMERALDA becsüsműgyűjtőnő elsőként, legmagasabb áron, készpénzért vásárol judaikát, továbbá festményeket, csillárt, bronztárgyat, bútorokat, ezüsttárgyakat, tört vagy fazonaranyat, porcelánokat, herendit, meissenit, Zsolnayt, Kovács Margit, Gorka Géza alkotásait is. Egyebeket, órákat, teljes hagyatékot. Kiszállás, értékbecslés díjtalan, vidékre is. Üzletünk: II., Fő u. 67. Tel.: 06-1-789-1693, 06-30-382-7020.

Szabadkai és délvidéki, zsidó vonatkozású fényképeket, visszaemlékezéseket gyűjtünk. Felajánlásokat másolat formájában is szívesen veszünk. MILKO Egyesület: 06-20-268-4947, budapest@milko.rs

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Hírek, események röviden

– **Balatonfüred.** Kedves Hittestvéreink! Ebben az évben július és augusztus hónapban lesz nyitva a Mazsihisz balatonfüredi üdülője. Kóser étkeztetést biztosító szállásunkról a Hitközség szociális osztályán lehet érdeklődni hétfő, szerda, pénteki napokon. Telefon: 413-5524, 413-5571. E-mail: szocialis@mazsihisz.hu. Cím: 1075 Bp., Síp u. 12. I. emelet 121. szoba.

– **Adományok.** Szántó Péter 30 000, azaz harmincezer Ft-ot küldött az Igaz Emberekért Alapítványnak a Jad Vasem-kitüntetettek megsegítése céljából.

Mártír-istentiszteletek 2015

Május 31.		
Baja	10.30	Ady Endre könyvtár
Mosonmagyaróvár	15.00	Temető
Pásztó	10.00	Zsinagógafal, emlékmű, temető
Nyíregyháza	09.30	Emlékmű
	11.00	Temető
Nagykanizsa	10.30	Temető
Ács	14.00	Emlékmű
Devecser	11.00	Temető
Június 7.		
Gyöngyös	11.00	Temető
Kiskunhalas	11.00	Zsinagóga
Kecskemét	15.00	Temető
Eger	15.00	Temető
Szentes	11.00	Temető
Kispest	11.00	Temető
Miskolc	11.00	Avasi temető
Zalaegerszeg	10.30	Zsinagóga
	12.00	Temető
Tata	10.00	Temető
Tatabánya	14.00	Temető
Június 14.		
Balassagyarmat	11.00	Temető
Nagykőrös	11.00	Zsinagóga
Salgótarján	11.00	Temető
Esztergom	11.00	Temető
Révkomárom	10.30	Temető
Győr	11.00	Temető
Székesfehérvár	11.00	Temető
Kápolnásnyék	14.30	Temető
Sátoraljaújhely	15.00	Temető
Nagymegyer	17.00	Emlékmű
Június 21.		
Nagykáta	10.30	Temető
Szécsény	11.00	Temető
Sárbogárd	16.00	Temető
Tótkomlós	14.00	Emlékmű
Június 28.		
Veszprém	10.00	Temető
Cegléd	09.30	Zsinagóga
Szolnok	11.30	Zsinagóga
Szeged	10.00	Gettóemlékmű
	11.00	Zsinagóga
Békéscsaba	15.00	Temető
Dombóvár	14.00	Zsinagóga
Kaposvár	11.00	Temető
Gyula	12.00	Temető
Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert	16.00	Frankel Leó úti zsinagóga
Június 30.		
Vác	10.00	Temető
Július 5.		
Jászberény	11.00	Temető
Karcag	11.00	Zsinagóga
Szombathely	11.00	Temető
Tapolca	13.30	Emléktábla
	14.00	Temető
Szekszárd	10.30	Művészetek Háza, volt zsinagóga
Soroksár	09.15	Temető
Pesterzsébet	10.15	Temető
Csepel	11.30	Temető
Újpest, Rákospalota, Pestújhely	18.00	Újpesti zsinagóga
Pécs	10.30	Zsinagóga
Keszthely	11.00	Zsinagóga
Július 12.		
Sopron	11.00	Temető

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjek figyelemmel, mert változás lehetséges.

MEGHÍVÓ

A BZSH Újpesti Szeretetotthona és az Újpest–Rákospalota templomkörzet meghív minden kedves érdeklődőt

AZ ERKÖLCS KÖZÉRDEKŰ PROBLÉMÁI

című előadás-sorozatra

Előadók: **dr. Földesi Tamás ny. egy. tanár,**
valamint **Szerdócz J. Ervin rabbi**

Az előadások csütörtökönként, 15 órakor kezdődnek a földszinti társalgóban.

Cím: 1042 Budapest, Liszt Ferenc u. 7.
Telefon: 06-30-661-4163 • 06-1-369-0827

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Máj. 22.	Szombat reggel Máj. 23.	Péntek este Máj. 29.	Szombat reggel Máj. 30.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.10	8.00	20.20	8.00
Alma u. 2.	18.30	9.00	18.30	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.10	9.00	20.20	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.50	8.00	20.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.50	8.00	20.00	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Május 18. hétfő	Ijjár 29.	Jom kippur kátán
Május 19. kedd	Sziván 1.	Újhold
Május 22. péntek	Sziván 4.	Gyertyagyújtás: 8.03
Május 23. szombat	Sziván 5.	Szombat kimenetele: 9.21 Erev sávuot
Május 24. vasárnap	Sziván 6.	Sávuot 1.
Május 25. hétfő	Sziván 7.	Sávuot 2. MÁZKIR
Május 29. péntek	Sziván 11.	Gyertyagyújtás: 8.11
Május 30. szombat	Sziván 12.	Szombat kimenetele: 9.30

Körzeti kitekintő

Pécs

A közgyűlés meghallgatta és elfogadta a 2014. évi költségvetés végrehajtásáról szóló beszámolót és a 2015. évi költségvetés javaslatát. Megbízatásuk lejárta után sor került a tisztségviselők megválasztására. 11 tagú elöljáróságot választottak, a Pécsi Zsidó Hitközség elnöke *Goldmann Tamás* lett, alelnökök *dr. Stark Andás* és *Kürti Mihály*. 4 tagú Szociális Bizottságot és 4 tagú Számvizsgáló Bizottságot választottak. A Mazsihisz képviselő tagjainak Goldmann Tamást, *Tihanyi Ferencné dr.*-t és *Grósz Gábort* választották.

Mitzki Ervin

Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik önkéntes segítőként vagy adományaikkal támogatták a 112 éves műemlék fenntartását, felújítását. Kérjük, hogy legyenek 2015-ben is támogatóink, és a 2014. évi szja 1% kedvezményezettjeként az „Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért” nevet tüntessék fel, segítve Európa, hazánk, városunk legszebb neológ zsinagógájának az új generációk számára történő megőrzését, az ennek érdekében kezdődő rekonstrukciót. Adószámunk: 18451621-2-06.

* * *

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2013. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezet részére felajánlották. Az így kapott29 552 Ft-ot a veszprémi kulturális örökség védelme alatt álló zsidótemető gondozására használtuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2014. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: 18927467-1-19.

* * *

A Mazsihisz Szeretetkórházért Közhasznú Alapítvány kéri, hogy személyi jövedelemadójának 1%-áról az alapítvány javára rendelkezzen. Az alapítvány célja a Mazsihisz Szeretetkórházban a korszerű betegellátási struktúra kialakítása, az intézmény egészségügyi, rehabilitációs, ápolási tevékenységének támogatása, továbbá a kórház mindennapos működésének – a hitéleti követelmények megtartásának – folyamatos segítése. Adószámunk: 18173503-1-42. Köszönjük a támogatását.

* * *

Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockáztatásával mentettek meg zsidó üldözötteket. **Igaz Emberekért Alapítvány.** Adószámunk: 18040094-1-42.

* * *

Kérjük, tájékoztassa személyi jövedelemadót fizető hozzátartozóit, hogy a **JDC-MAZS Alapítvány** – amelynek kiemelt programja a közel 5000 holokauszttúlélő támogatása – nagyon várja az 1%-os felajánlásokat, hogy a jövőben még több szolgáltatással tudjon a kliensek rendelkezésére állni. Adószámunk: 19664651-2-42. Nagyon köszönjük!

* * *

A Zuglói Talmud Tóra Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2013. évi szja 1%-át részére felajánlották. Továbbra is számítunk 1%-os felajánlásukra. Adószám: 18170696-1-42.

EGY ÚJ VILÁG FELÉ

Új kiállítás nyílt a zsidó múzeumban

„Egy új világ felé: Eugeen Van Mieghem és a Red Star Line zsidó emigránsai” címmel nyílt új kiállítás a Magyar Zsidó Múzeum II. emeletén. Az erről szóló sajtótájékoztatót az intézmény igazgatója, *Toronyi Zsuzsanna,* a kiállítás kurátora, *Pusztaszeri Katalin,* valamint *Németh István* művészettörténész tartotta a Goldmark Teremben.

Toronyi Zsuzsanna megfogalmazásában szó esett a két évvel korábbi ötlet megvalósításának körülményeiről, bemutatták a kiállító művészt (1875–1930) mint embert, valamint alkotói pályafutását. Elhangzott az is, hogy az antwerpeni Van Mieghem szinte egész életét a kikötő közvetlen környékén töltötte, szülei kis kávéháza pontosan arra a dokkra nézett, ahol az emigránsokat szállító hajók – köztük a Red Star Line is – horgonyzott. A látvány, a történések meghatározóak voltak számára.

A művész nem volt zsidó. Megörökített témái – például visszatérően a harmadosztályon, a fedélközben utazók, a jobb élet reményében minden fillérüket hajójegybe fektető közép- és kelet-európai szerencsétlen családok – kontrasztot teremtettek a prospektusok harsány rajzaival. Van Mieghem mély empátiát érzett a legegyszerűbb kikötői munkásokkal és a csomagjaikon kuporgó emigránsokkal.

A téma nem nyerte el az akkori Akadémia tagjainak tetszését, mint művész emiatt nem is volt népszerű, elismertsége – így az első kép megvásárlása, a műgyűjtő elkötelezettsége, egy alapítvány létrejötte, külön múzeum alkotásainak, monográfiák és világhírnév – későbbi időre datálható.

A kurátor elmondta: a képanyaggal való megismerkedését követően érezte úgy, hogy a gyakorta komor valósághoz „kiállításbarát”, derűsebb és színesebb design illene: a szinte elsárgult papírok és a grafikusok által készített vidám plakátok fiatalos lendülete remek kiegészítést nyújt.

A Red Star Line terem átfogó anyagot mutat be az emigránsokról, majd későbbi sorsukról. Pusztaszeri Katalin statisztikai számokkal, területi adatokkal tájékoztatott a történetileg is fontos átmeneti vagy tartós ki- és bevándorlásról, a hajókon uralkodó rossz körülményekről, sok egyéb mellett arról is, hogy kóser élelem híján, tréflit magukhoz nem véve, a vallásos zsidó családok az út során teljesen legyengültek.

A művészettörténész elmondta, sok egyéb mellett az is a cél, hogy a látogatók közül bárki akár saját történetének élje meg a látványt. Hozzátette: a történelem akkor kel életre, ha tudható az utasok neve, indulásuk-érkezésük időpontja. Az adatok digitálisan is kutathatók. Németh István beszámolt arról, hogy 1880 és 1914 között két és fél millióan, a 30-as évekig másfél millióan emigráltak.

A sajtótájékoztatót a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója zárta gondolataival, azzal, hogy például intézményileg mindez mit is jelent.

Jelenti azt, hogy társadalomtörténetileg bővülve, új kontextus merült fel, társintézményekkel, így az Antwerpeni Múzeummal is komplex a virtuális összeköttetés, s ez a háló segíthet abban, hogy tudhatóvá váljék a több millió emigráns kivándorlásának oka.

A kiállítás szellemi háttere – tette hozzá Toronyi Zsuzsanna – most a jom háácmáut, de nem szabad elfelejteni a jelen migrációs politikáját és gyakorta tragikus kimenetelét sem.

A megnyitóünnepségen köszöntők is elhangzottak Jo Indekev, Belgium magyarországi nagykövete és Toronyi Zsuzsanna, a Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója részéről. A kiállítást Erwin Joos, az Eugeen Van Mieghem Alapítvány igazgatója mutatta be.

A tárlat 2015. július 3-áig tekinthető meg.

gjuli

Az isztambuli zsinagóga

Megmondóemberek

Utolsó csatlósból szovjet szatellitté, majd keletre is tekintő EU–NATO-taggá vált országként hazánktól nem lenne őszinte lépés a lelkes zászlólengetés.

Zord Gábor László
a magyar részvételről a moszkvai Győzelem Napján

*

Az uralkodó a zsidó közösséget ajánlotta a muszlimok figyelmébe, mint „szép példát” egy idegen etnikum békés beilleszkedésére.

II. Margit dán királynőről

*

Ismét a pokol felé tartunk, amelyből egyszer már kiszabadultunk.

Ronald S. Lauder (ZSVK)

*

A magyar zsidóság vagy képes a magyar történelmi tradíciókat hordozó ortodox és neológ mozgalmakat erős irányzatokként működtetni, vagy egyre jelentősebb területeket kell átadnia a rendkívül agilis és virulens nemzetközi Chábád-mozgalomnak.

Heisler András (Mazsihisz)

SPÁNN GÁBOR

Fogadalom

Nálunk, zsidóknál, tudomásom szerint a jom kippuri bűnvallomástól eltekintve a különböző fogadalomtételek ismeretlenek. A csontozatunkon viselt túlsúly viszont egyáltalán nem idegen, és kevés vigaszt nyújt, hogy ez nem vallás függvénye, mert hál’ istennek más vallású magyar polgártársaink sem különböznek egy túlsúlyos zsidótól külsőleg. Ezzel a bajjal magam is kínlódom. Abba most nem mennék bele, hogy ebben mennyi a genetika, mert egyetlen fényképem van munkaszolgálatban elpusztult édesapámról, azon nem kövér, de nem is sovány. Visszanézve saját ifjúságom képeire, szépítés nélkül elmondhatom, hogy mindig „piknikus alkat” voltam, de orvosilag sohasem kövér. Jellemző az orvostudomány csalhatatlanságára, hogy miután az Anschluss évében nyolc hónapra, alig két kilóval, koraszülöttként a világra jöttem, áldott emlékű édesanyám szerint az én esetemben fordult elő talán először, hogy egy szülészeti műtőben először az orvos sírt föl, és nem a gyerek...

Az engem világra segítő nagy nevű szülész fogorvos édesapámnak mint kollégának megjósolta a tutit: ez a gyerek vagy elpusztul már a Bunsen-égő melegítette inkubátorban, vagy ha fel is cseperedik, egy vékonydongájú, félénk, introvertált, szűkszavú, étvágytalan és humortalan ember lesz élete végéig. Akik ismernek, azok tudhatják, hogy élő cáfolata vagyok a legyőzhetetlen orvosi prognózisok világának.

Mostanra feltehetően a kevés mozgás és a jó étkezések következményeként jelentős túlsúlyt hordozok, amit minden vizsgálatkor szememre hány a belgyógyászom, de már csak kötelességszerűen, mert hál’ istennek ő is azt vallja, hogy amennyi az én életemből még hátravan, azt éljem le inkább elégedetten túlsúllyal, mint idegbeteg férfi manökenként. Mindenesetre ha vendégségben vacsorázunk, és én nyúlnék a második süteményért, az asszony ráüt a kezemre, és halkan odasúgja: meg ne edd, elég kövér vagy anélkül is. Én viszont jól hallhatóan azt válaszolom: én nem kövér vagyok, csak nagy felületen vagyok szép. Apropó süteményt... Az Új Élet olvasói előtt ugye nem titok, hogy szinte valamennyi ünnepünk – természetesen a hosszú napot kivéve – evéssel jár, méghozzá tápláló és hizlaló ételek sokaságával. Csupán telefonkönyvszerűen említem meg a peszáchi diós habcsókot vagy bundás maceszt. A chanukkakor megevett fánkok rengetegét. Az olajban sütött látkesz sem kifejezetten fogyókúrás recept. A púrimi Hámán-táska vagy kindli nyugodtan nevezhető szénhidrátbombának. És persze mindezt betetőzi a ros hásánákor fogyasztandó mézes kuglóf, hogy a sóletről ne is beszéljünk.

Ezután nincs mit csodálkozni, ha egyébként szent életű, vallásos „glatt kóser” hittestvéreinknek is egy lépést hátra kell lépni, ha be akarják gombolni a nagykabátot.

Tavaly peszáchkor barátainknál töltöttük az estét. Az imák mellett – ahogy ez neológ zsidóknál eszpresszó jelleggel lenni szokott – megtárgyaltuk, ki mit tesz az elhízás ellen. A mellettem ülő szoftverkészítő zseni, aki olyan kövér volt, hogy a légynek kétszer kellett tankolnia, hogy egyszer körberepülje, megszólalt: Ezután komolyan elkezdek fogyózni, megszűnik az édesség, a pia, és kenyér helyett csupán macesz lesz!

A szemben ülő nyugdíjas orvos, akinek orra olyan színű volt, mint az egykori szovjet színes televízió, bejelentette, hogy a jövő polgári esztendőben már este is tejet iszik, nem csak reggelente a kijózanodáshoz.

Én gondosan elolvastam valamennyi napilapot, megnéztem minden híradót, és nyilvánosan bevállaltam, hogy a 2016-os polgári esztendőben az összes vasárnapi nagy bevásárlást a szupermarketekben egyedül felvállalom...

Emléktáblát avattak Weisz Árpád tiszteletére Solton

Emléktáblát avattak Weisz Árpádnak, az Internazionale egykori magyar edzőjének tiszteletére szülővárosában, Solton, a labdarúgópálya klubépületének falán.

Az eseményen részt vett *Gedó György* olimpiai bajnok ökölvívó, *Szabó Lajos,* a Magyar Olimpiai és Sportmúzeum igazgatója, valamint *Kalmár Pál* polgármester.

Andreides Gábor történész beszédében méltatta a zsidó származású szakembert, akit a mai napig Olaszország egyik legsikeresebb edzőjeként, a labdarúgás-elmélet és az olasz edzőszakma úttörőjeként tartanak számon.

Beer György a Mazsihisz elnökének képviseletében hangoztatta, hogy a sportban, a futballpályán mindenki egyenlő.

Weisz Árpád a harmincas években először az Internazionale (akkor Ambrosiana), majd a Bologna trénere volt. Ő a legfiatalabb edző, aki bajnokságot nyert Olaszországban: 1930-ban 34 évesen az Internazionaléval ünnepelhetett scudettót. Emellett minden idők egyik legjobb olasz labdarúgója, Giuseppe Meazza felfedezőjeként is emlegetik.

Weisz 1938-ban a faji törvények miatt elmenekült Olaszországból, de hiába. Feleségével és gyermekeivel együtt 1944. január 30-án az auschwitzi haláltáborban vesztette életét.

MTI

...és ideje van a nevetésnek

– Téged mi juttatott ide a sittre, haver?
– A konkurencia. Az állam irigykedett rám, mert ugyanolyan bankjegyeket nyomtattam, mint ő.

* * *

A feleségem és én 20 évig boldogan éltünk. Aztán találkoztunk...

* * *

Mondtam a fogorvosnak, hogy sárgák a fogaim. Azt tanácsolta, viseljek barna nyakkendőt.

* * *

Mondtam az orvosnak, hogy engem mindenki utál. Azt mondta, ne legyek nevetséges, még nem is találkoztam mindenkivel.